

EPERJESI LAPOK

Sárosmegye s városainak társadalmi s gazdasági érdekeit képviselő hetilap.

Az eperjesi „Széchenyi-kör“ és a „Sárosmegyei gazdasági egyesület“ közlönye.

Szerkesztői iroda:

főntca, 98. sz. a.

Idé intézendő minden a lap szellemi részét illető közlemény.

Kiadóhivatal:

Az Eperjesi Népbank helyiségeiben, főntca 2. sz. a.

Idé intézendők az előfizetések, hirdetések s a kiadás körüli panaszok.

Megjelen: minden vasárnap.

Előfizetési ár: vidékre postán vagy helyben hához küldve:

Egy évre 5 frt — kr.
Félévre 2 „ 50 „
Negyedévre 1 „ 25 „

Hirdetéseket elfogad: **Haasenstein és Vogler** Budapesten és Bécsben, **G. L. Daube** m. Frankfurtban.

HIRDETÉSI DIJ:

háromhasábos petit sor egyszeri hirdetése 5 kr., többszörös hirdetés jutányosabb.

— **Bélyegdíj: minden hirdetésért külön 30 kr. — Nyitttér minden sor 10 kr.**

Kéziratok és levelek vissza nem adatnak. — Bérmentetlen levelek csak ismerős kezektől fogadtatnak el.

Eperjes, jun. 16.

Berzeviczy Albert orsz. képviselőnknek f. hó 10-én a „Fekete sas“ dísztermében választókerületünk értelmiségének színe-java előtt elmondott nagyszabású beszámoló beszéde képezi nálunk a hét eseményét, mely a választók érdeklődését nagy mérvben felkeltette, melylyel jelenleg mindenki foglalkozik s melynek emléke a jelen voltak szívében bizonyynyal mélyen vésődött be.

Még hallani véljük ama dörgő eljenzést, melytől ugyanezen terem csak rövid egy év előtt visszhangzott, a midőn ifjú képviselőnk az emelvényre lépve, határozott, férfias hangon kijelentette, hogy az ő programja: a munka.

Csak Eperjesen mondta s még csak rövid egy év előtt, s mégis: ma már az egész ország tudja, hogy képviselőnk programja: a munka. Kiváló tehetségei, sokoldalú alapos tanulmányai s fáradhatatlan munkássága széles körben ismertté és tiszteltté tették nevét. Berzeviczy Albert ma már az országgyűlés jegyzői karának tagja s parlamentünk egyik díszje, kit mindenki nagyrabecsül, ha mindjárt más párthoz tartozik is.

Ily képviselő megérdemli, hogy választói őt akkor, midőn az ülészak berekesztésével — a hozzájárulásával történekről jelentést teendő — körünkbe siet, a rokonszenv és elismerés ama nyilvánulataival fogadják, melyekre méltóvá tette magát.

S ezen alkalommal képviselőnk nem részestült ugyan tüntető, zajos ovatiókban, de a helyett találkoztott a valódi ragaszkodás, nagyrabecsülés és bizalom számtalan oly jeleivel, melyek a közte és választói között fennálló viszonyt családi szintben tüntették fel s a kötelék bensőségére vallottak.

Megemlékeztünk már azon szívélyes fogadtatásról, melyben képviselőnk megérkezésekor a pályaudvarban részestült. Ugyanily szívélyes és lelkes éljennel fogadtatott a nagyszámmal összegyűlt választók által, midőn vasárnap a Kubinyi Aurél ügyv. kamarai elnök vezetése mellett érte ment küldöttség tagjaitól kísérvé, a „Fekete sas“ nagytermében megjelent.

Ez alkalommal tartott s gyakori tetszésnyilvánítások által félbeszakított gyönyörű beszédjét lapunk mai számának mellékleteképen veszik t. olvasóink.

E beszéd a lefolyt ülészak összes fontosabb mozzanatait öleli fel, melyeket a szónok szokott alaposságával tárgyalt. Ez pedig nem volt könnyű feladat; mert — a szónok szavaival élve — „törvényhozásunk története több mint egy évtized óta nem mutathat fel ülészakot, mely munkásságra, alkotásainak úgy számára, mint horderejére nézve a most lefolyt országgyűlési évvel versenyezhetne“, s mert az alkotott törvények „egyenként elegendők lennének arra, hogy egy ülészaknak nevezetességet, politikai és történeti jellegét kölcsönözzenek.“

Nyiltan, tartózkodás nélkül, s a meggyőződéssel hamisítatlan hangján mondta el szónok a napirenden lévő kérdésekre vonatkozó nézeteit; előadása férfiasan nyugodt és elegáns volt, ment minden mesterkélt és alpáthosztól, a mi újabb bizonyítéka annak, hogy nem üres szólamként nyilatkozta ki, miszerint „lelke mélyéből gyűlöli az olcsó népszerűséget.“

Nagyhatású beszédét szónok a közvetlenség megkapó hangján fejezte be. „Tudom, hogy azok,

— ugymond — a kiknek most beszámoltam, nem a látszat szerint ítélnék és tetteim, szavaim felett igazságosan bíraskodnak. És még egyebet is tudok. Azokat az elveket, melyek politikai pályámon vezérelnek, itt e közönség körében szíttam magamba, itt vésődtek be azok elmémbe, kedélyembe, átérzem azon élet lüktetését, a melynek soká részese voltam, enyémnek valom azokat az eszméket most is, melyek szolgálatában itt állottam. Érzem és tudom, hogy bárhova vezessen a sors, eszméim, törekvéseim, egész politikai lényem itt gyökerezik és itt fog mindig gyökerezni!“

Ezen, a bensőség melegétől áthévtelt zárszavakat lelkesült eljenzés követte, mely újból felhangzott, a midőn Haitsch Lajos coll. tanár a szószerke lépve, képviselőnknek a választók nevében bizalmat szavazott, kijelentvén, hogy a választó-kerület büszke arra, hogy Berzeviczy Albertet képviselőjének nevezheti. Kétségtelen, hogy a t. tanár úr e szavakkal leghelyesebben tolmácsolta a választók érzületeit.

Megyei havi szemle.

Közigazgatásunk májushavi állapotára vonatkozólag f. hó 13-án Mattyasovszky Tamás főispán ő méltóságának elnökelete alatt megtartott közg. bizottsági ülésben az egyes szakeladók jelentéséből a következő fontosabb mozzanatok emelendők ki:

a) Alispán jelentéséből. A hivatal ügyforgalma volt folyó évi január hó 1-től május 1-ig 5720 db, május hóban befolyt 1245 db, elintéztetett 6962 db.

b) A kir. adófelügyelő jelenti, hogy az adó-kivető-bizottságok a III. és IV. oszt. kereseti — bányá, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok — valamint a tőkeamat és járadék-adót megállapították és így a folyó évre az egyenes adók, az általános jövedelmi pótdadó kivételével ki vannak vetve. Az ált. jöved. pótdadó kivétel is, ha a tapolyvidéki, szvidniki és bogdányi körjegyzőktől a munkálatok e hó 20-ig megérkeznek, még folyó hóban befejeztetik. Folyamatban van továbbá az 1883. évi hadmentességi díj kivétele, illetve a díj-kötelezettek összeírása. Valószínű, hogy a sirokai járás szolgabírói hivatalához tartozó községek kivételével, az összeírás munkálatok még e hóban be fognak adatni. A sirokai járás szolgabírójának a fősorozás alkalmával a hadiszolgálat alól felmentett egyének nyilvántartási jegyzékeit, még maig sem küldötte meg.

Az egyenes adótartozások befolyásánál elért eredmény a következő: az egész megyében — április végével — tartozás volt: 273.336 frt 81 kr., május hóban be lett fizetve 49.056 frt 15 1/2 kr., maradt 224.280 frt 75 1/2 kr. Hadmentességi díjból volt április hó végével 31.994 frt 26 1/2 kr., május hóban befolyt 468 frt 75 kr., maradt mint hátralék 31.525 frt 51 1/2 kr.

c) A kir. főmérnök a mult havi ülésben betegsége miatt részt nem vehetett; jelenti, hogy úgy május mint június havi hivatalos utazásai alkalmával alkalmá volt tapasztalni, miszerint a tavaszi úti munkák a sirokai, tapolyi, szekesői és makoviczai járásokban rendszeresen folynak s az útak javított volta szembeszökő.

d) A megye népoktatási helyzetéről a kir. tanfelügyelő jelenlétében többek között a következőket jelenti:

Az évi zárvizsgák ideje májushó végeig 7 esperességből nem jelentetett be; lehetséges, hogy ezekben már május hó előtt lett a tanév befejezve. Különbön kiváló sikerrel tartattak meg az évi zárvizsgák. Sajnálatos jelenti, hogy a magyar nyelvi póttanfolyamra, a kitűzött határidőre csak 35 tanító jelentkezett, mi a mult évi jelentezőknek felét és az azt szükségülőknek pedig kétharmad-részt teszi. Azt hiszi ugyan, hogy néhány elkésztet bejelentkező utólag is fel fog vetetni, de még akkor is igen nagy lesz azoknak a száma, kik az

elmulasztott alkalmat megsínlik; mert a tanító, ki hazája és az állam nyelve iránt közönyt vagy épen ellenséges indulatot tanusit, nem érdemes az állam támogatására s reá a nevelés nem bízható. Megemlítendőnek tartja, hogy a megyei magyarosító-egyesület főleg kisdédvők és gyermekmenhelyek felállítását tűzvé ki célul, legközelebb ily intézmények K.-Szebenben, Berzeviczén, Soóvárt, Lemesen és Svidniken fognak felállíttatni. Jelenleg csak Eperjesen van 3 és Bártfán 1 gyermekkert, óhajttandó, hogy mindezen intézetek a bártfai Krumbholz-féle kisdédvővel vetekedjenek virágzásban, az 1882. évi vagyonskimutatás szerint jelenleg 2 házon kívül még 25.618 frt 86 kr. pénzbeli alapvagyonnal bír.

a) A megyei főorvos jelentése szerint a közegészségi állapot a törvényhatóság területén május havában kedvező volt. A betegforgalom csökkent. Ragályos kórok közül észleltetett Eperjesen 1 hasi hagymáz, 4 köhhurut, 1 kanyaró esete. Mind meggyógyult. Bártfán 2 hagymáz, 3 kanyaró és 1 vörheny. Gyógykezeltetett a hivatalos városi és járási orvosok által 453 járó, 217 fekvő, összesen 670 beteg. Született a sz. kir. város területén élve 35 fi és 35 nőnemű, összesen 70 gyermek. Meghalt 35 fi és 20 nőnemű összesen 55 gyermek, a szülöttek száma tehát 15-tel több.

f) A kir. ügyész jelenti, hogy a fegyenczék és rabok száma 141 fi és 10 nő. És pedig elítélve: 94 férfi, 7 nő; felebbezés alatti vizsgálati fogoly 29 férfi és 3 nő; még el nem ítélt vizsgálati fogoly: 18 férfi. A rabok házi munkája után befolyt, a közg. hatóságoktól 6 frt 5 kr., egyéb munka után az állam részére 130 frt 40 kr., a munkások részére 65 frt 20 kr.

— Nyilvános köszönet. A kis-szebeni tótajkú evang. egyház kénytelen lévén templomát új fedéllel ellátni, ezen célra tisztelt patronusai s egyháztagejai közt gyűjtést rendezett azon reményben, hogy a nagyrabecsült hitbuzgó s minden honi, egyházi, művelődési és jótékony ügyekben a mostoha idők dacára áldozatkész nagyrabecsült pártfogók, kiknek az Urban boldogult nemes és vitézlő elődei a kis-szebeni tótajkú egyházat s annak templomát alapították, ezen célra is áldozni is fognak. E remény s bizalomban egyházunk nem csalatkozott, — az adakozások 242 frt 30 krnyi összeget eredményeztek. Ezen összeghez járultak: Méltóságos Bánó József colleg. és egyh. felügyelő úr 20 frt, tek. Zombory Bertalan, Zombory Viktor, Tahy Gyula, Wittenberger Emil ügyvéd, Gretzmacher Dániel, Gretzmacher Ede urak 10—10 frt, Wittenberger Samu városi kapitány s egyházfelügyelő úr, Greisinger Jozefina asszony 8—8 frt, Bornemisza-Péchy Margit ó nagysága, Heöns Margit kisasszony, bold. Tahy Géza úr, tek. Bánó Árpád, Bánó Iván, Zombory Kálmán urak 5—5 frt, Tahy Paula és Roskoványi Otilia ó nagyságaik, tek. Tahy Emil, Czapkay Imre, Czirbesz József 4—4 frt, Hrabéczy Antal 2 frt, tek. Czabalay Géza, Ehlert Ödön urak, Harsar János vasúti ör 1—1 frt, több egyháztage Kis-Szebenben 35 frt 50 kr., Orkutai hívek 29 frt 80 kr., megyei hívek 26 frt, deléthei hívek 2 frt 80 kr. Kedves kötelességünknek tartjuk a mélyen tisztelt pártfogóknak egyházunk nevében a legforróbb hálás köszönetünket nyilvánítani azon áldáskívánattal együtt, hogy a mindenható isten a kegyes adakozókat lelkieben, testiekben, kedves családjaikban s nyilvános nemesszívű működésükben, minden jókkal megáldja! Kis-Szebenben, 1883 jun. 14. Az egyház nevében: **D i a n i s k a A l b e r t** lelkész, **Z o m b o r y B e r t a l a n** gondnok.

A kivándorlási ügynökök üzelmei.

Népünk, mely amúgy is folytonos izgatott állapotban tartatik az Amerikába kiköltözött rokonoktól érkező levelek és az azokban foglalt a meggazdagodás nyervágát növelő hírek terjesztése által, a legújabb időben még egyes lelketlen üzerek részéről, formaliter szervezett üzérkedési vállalatok útján kizsákmányoltatik. A múlt hónapban történt, hogy megyénkbeli vagy 25 tagból álló csoport Amerikába való kiszóktetéssel foglalkozó üzerek által elcsábítva, május 28-án kivándorlási engedély nélkül útnak indult s a kassai vasúton Ruttkáig ért, hol Tyroler Samuel és Stern Jónás nevű szédelőgök három megbízottja által azzal fogadtattak, hogy mivel kivándorlási engedélyt az illető ker. hatóságtól nem nyertek s így az osztrák-magyar határállomáson át nem bocsáttatnak, őket majd mellékutakon külföldre csempészik ki. Ezen hitegetés folytán Moszti nevű vasúti állomáson kísérőkkel együtt kiszálltak; Moszti községbe bevonultak, hol a reájok várakozó korcsmáros őket, Morrisz & Comp. hamburgi szállító cég értéktelen annoncejegyeivel s ezen felül nevezett cég nevére szóló ideiglenes felvételi jegyekkel ellátta, mely jegyeket az üzereknek egyike kitöltött és az utasoknak kézbesített, természetesen mindezt pénzért. Erre azután egy másik izraelita által a határszélre elkísértettek, hol azonban igazolványok hiányában a czirkáló határőrség kezére jutottak s Ruttkára visszazárást, mialatt vezetőik a több száz forintra rúgó útipénzzel együtt nyomtalanul eltűntek.

A tudatlan és pénztől kifosztott vándorcsapat azon pillanatban érkezett meg Ruttkára, midőn Blumenthal Lajos nevű, állítólag dedicezi születésű izraelita, az Oderberg felé induló vonatra felszállt, kiből az elámitottak egyike ugyanazon egyént ismerte fel, ki részükre az ideiglenes felvételi jegyeket egy nappal előtt a moszti korcsmárban megírta. A kivándorlók ezen körülményt az állomási főnöknek bejelentették, mire ez a már megindított vonatot megállítva, Blumenthal szabadkozása daczára, kiszállította és a t.-sztmártoni kir. járásbíróhoz elvezette.

Az előnyomozásból kiderült, hogy a magyar honosoknak kiválólag pedig Sáros megye földnépének Amerikába való kiszóktetésével egy messze elágazó banda foglalkozik, melynek fővezetője Stern Jónás lipót-szt.-miklósi lakos, ki e rendszeres üzérkedésért Morris & Comp. hamburgi szállító cégtől rendszeres évi javadalmazást húz; továbbá, hogy e szövetségnek tevékeny részesei: Tyroler Samu ruttkai, Belak N. oderbergi vasúti korcsmárosok, Grünwald nevű árvamegyei birtokos, végül pedig Wiener Zeibus porosz izraelita.

A kérekerített Blumenthal Lajos vallomásaiból kiderült azon körülmény is, hogy május 24-én, tehát vádlott letartóztatása napján Ruttkáról elrobogott vasúti vonattal a főcinkos, Stern Jónás ily elámitott, kiszóktetett vándor csapatot kalauzolt Hamburgba oly végből, hogy a vagyonából kifosztott népet, mint árut Morris & Comp. szállító cégnek adhassa át.

A besztercebányai kir. ügyészség, mely az elővizsgálatot addig is míg a folytatólag beérkező adatok alapján a büntetőhatósági illetőség megállapítottatik, eddigelé vezette, táviratilag intézkedett az ezen bűnös üzelemben részt vett összes vádlottak vizsgálati letartóztatása iránt; de ezzel az ügy még nincs befejezve, mert bizonyos, hogy megyénkben is lesznek Stern Jónásnak bűnrészesei, kik a tudatlan nép félrevezetésénél megyénkben közvetlenül közreműködtek s annak hiszékenységét keresetforrásul felhasználták.

A Sáros megyei jótékony nőegylet köréből.

A Sáros megyei jótékony nőegylet f. é. június hó 3-án, Berzeviczy Tivadarné szül. Szinyey Amália úrhölgy ó nagyságának elnökle alatt tartotta meg ezévi rendes közgyűlést, mely egyszersmind tisztújító közgyűlés is volt.

Elnökönö megnyitó beszédében örömet fejezte ki a fölött, hogy ezen díszes egylet közgyűlését,

melyet már régebben kívánt egybehívni, a mely szándékában azonban gátló körülmények által akadályozva volt, végre megnyithatja. Üdvözölve tehát a megjelenteket, s mindazoknak kik őt a közbizalom által reá ruházott s majdnem négy évig viselt elnöki tisztségben támogatták s a jótékony nőegylet céljainak előmozdításához hozzájárultak, meleg köszönetet mondva, kéri a közgyűlést a napi rendben lévő tárgyak elintézésére s első sorban az ügyviteli jelentés meghallgatására.

Ezután olvastattott Kubinyi Aurél egyleti titkár jelentése a lefolyt négy év ügyviteléről.

E jelentésben kiemeltetik, hogy a Sáros megyei jótékony nőegylet s az ez által alapított árvaház következetes és kitartó munkálkodás folytán nem csak létét fenntartotta, de az évek folyamában szilárd szerkezetet is nyert, s alapítókéje okzerű gazdálkodás folytán épségben megtartott. Ugyanezért bizton remélhetjük, hogy árvaházunk a jövőben is áldásdúsan fog működni s az eddiginél még tágasabb alapon boldogítólag hatni. Jelentetik továbbá, hogy az utolsó vagyonskimutatás szerint az egyleti vagyon 1882. év végével 15995 forintot 98 krt tett.

A takarékoság elvei az árvaháznál most is ép úgy, mint ezelőtt szigorú alkalmazást nyerne, úgy, hogy az árvaházban jelenleg elhelyezett 18 árvagyermek ellátása, a felügyelő és szolgáló fizetése, fűtés és ruházatot beleértve egy éven át 1169 frtba s így minden egyes gyermek havi tartásdíja csak 5 frt 40 krtba kerül.

A tüzfűtés-éget fedezéséhez a városi hatóság évenként 2 öl tüzfűtának a v. erdőből való ingyenes kiszolgáltatásával hozzájárulván, ezen adományával az egyleti célok előmozdításánál jótékonyan közreműködött.

Az elmúlt négy év folyamában 14 árvagyermek nyert elhelyezést, részint szolgálatban, részint iparosoknál; a kiléptek helye, szokás szerint újabb növendékek felvétele által töltetett be. A növendékek, míg azon kort, melyben szolgálatba adhatók, vagy iparosokhoz szegődtehetők, elérik, a helybeli elemi iskolákban nyerne oktatást s azonkívül a magyar nyelvben Fadgyas Etelka úrhölgy által, ki e fáradságot díjtalanul volt szíves elvállalni, oktattatnak, mit az egylet hálás köszönettel fogad.

Az egészségügyi állapot megnyugtatónak mondható, mert négy év alatt, habár súlyosabb megbetegedések fordultak is elő, halálessel csak öt végződött s e tekintetben úgy az egylet orvosa, dr. Krajzell Aurél fáradozásai, valamint a városi kórház orvosai, dr. Lakner Árpád és Herkely János, kik a rendes orvos távollétében, úgy az intézetben magában, mint a v. kórházban a gyógykezelést minden díjazás nélkül teljesítették, az egylet hálás elismerését méltán kiérdemelték.

A közgyűlés az előadottakat tetsző tudomásul vévén, az elnöknőnek, választmányának s mindazoknak, kik az egylet céljai előmozdításához hozzájárultak, köszönetét fejezi ki.

Ezután az elnöknő úgy a maga, mint a választmány és tisztikar nevében kijelenti, hogy a 4 év előtt nyert megtisztelő mandátumok a közgyűlés rendelkezése alá visszabocsáttatnak.

Ennek folytán a választás következő eredményre ejtetett meg: Elnökönök továbbra is Berzeviczy Tivadarné szül. Szinyey Amália úrhölgy, alelnökönök Kubinyi Albertné szül. Csupka Zsófia úrhölgy, s első választmányi tagnak, ki az elnöknőket akadályoztatásuk esetében helyettesíteni lesz hivatva: Krencsmár szül. Lehoczky L. úrhölgy választattak meg közfelkiáltással.

A további 25 választmányi tag megválasztása szavazati lapok útján eszközöltetett. Az eredmény következőképp alakult: rendes vál. tagokká megválasztottak: Kolossy Ilka, Semsey Kornélia, Hruska Irma, Hazslinszky Teréz, Prámer Luiza, Zsarnoviczky Matild, Nehrer Emma, Jármay Janka, Schönfeld Iona, Ludmann Anna, Kuzmik Kamilla, Szmoligovics Ilka, Irányi Linka, Haitsh Berta, Szalai Zsófi, Lasztókay Fanni, Bancsó Vilma, Nuber Ida, Linkesch Hermin, Krajzell Malvin, Raisz Ida, Krajzell Alin, Kovács Irma, Mosánszky Paula, s Deckert K. úrhölgyek; póttagokká: Tahy Erzsébet, Gerevics G. s Kubinyi Emma úrhölgyek. Egyleti titkárnak továbbra is Kubinyi Aurél s altitkárnak, — miután Kovács Gyula egyleti altitkár, magát e tisztség további viselése alól halmozott hivatali elfoglaltsága miatt felmentetni kérte, — Hörk József. továbbá pénztárnoknak Tahy László, eddigi buggó pénztárnok egyhangúlag választottak meg. Végül előterjesztetett az egyleti pénztári számadás s kiküldetett a számvizsgáló bizottság, mire a közgyűlés szétoszlott.

A folyó 1883. évi június hó 26-án d. e. 10 órakor megnyitandó megyei rendszeres évnegyedi közgyűlésnek

Tárgysorozata.

1. A nméltóság m. kir. Belügyminiszteriumnak f. évi május 13-án 27985. sz. a. kelt. rendelete a megyének járások szerinti beosztásáról, szolgabírói székhelyek meghatározásáról, tiszti, segédkezelő és szolgaszemélyzet számának és illetményeinek megállapításáról szóló megyei szabályrendelet tárgyában.

2. Nmságu özv. Székhelyi Majláth Györgyné felelete a megye közönsége által hozzá intézett részvétiratra.

3. A m. kir. közmunka- és közlekedésügyi miniszteriumnak f. hó 4-én 35137. sz. a. kelt. rendelete a megyei úthálózat megállapítása tárgyában alkotott megyei szabályrendeletre nézve.

4. A nm. m. kir. belügyminiszteriumnak folyó hó 1-én 32164. sz. a. kelt. rendelete a korcsmai hitelösszeg tárgyában alkotott megyei szabályrendeletre vonatkozólag.

5. Ugyanannak f. évi május hó 5-én 21050. sz. a. kelt. rendelete a megyei kihágási szabályrendelet tárgyában.

6. A makoviczai járás szbírájának jelentése a Hajós Mór által Zboró községbeli és különösen a magyar nyelvben jeles előmenetelt tanúsító népi iskolai növendékek jutalmazására szánt 200 frtos alap mikénti felhasználása tárgyában.

7. Kir. építészeti hivatal átirata a Girált-Kurima-bárfai útnak a Tapoly folyó által a kucsi határban történt veszélyeztetése elleni intézkedések megtétele tárgyában.

8. Eperjes sz. kir. város tanácsa bemutatja Friedmann B. folyamodványát egy kézi zálogkölesön üzlet felállítására, s a kamatláb felemelése tárgyában.

9. A m. kir. belügyminiszterium f. é. április 21-én 20093. sz. a. kelt. rendeletével értesíti a megye közönségét, hogy a betegápolási alap zárszámadatai helyeseknek találtattak.

10. Megyei árvaszék betérjeszti az 1882. évről szóló árvapénztári mérleget.

11. Körtvélyessy Adél kér kk. Aladár nevű fia részére kétségtelen nemességéről szóló bizonyítványt s a m. tiszti ügyész véleményes jelentése.

12. A tapolyi járás szbírája betérjeszti Hanusfalva község kérvényét a vámdíj felemelése tárgyában.

13. Dzurik Mátyás bárfai lakos kérvénye Kaminszky Ignácznak a legtöbb adót fizető városi képviselő testületi tagok sorából való törlése iránt s Bárfai sz. kir. város tanácsának jelentése e tárgyban.

14. A m. kir. belügyminiszteriumnak f. évi május 6-án 26276. sz. a. k. intézvénye az 1885. évi országos kiállítás ügyének felkarolása s előmozdítása tárgyában.

15. Győr megye közönségének átirata, melyben értesíti a megye közönségét, hogy a vagyontalan közigazgatási foglyok tápköltségeinek az állampénztár által leendő magyarok viszonyainak törvényhozási úton való rendezése tárgyában.

16. Torontál megye közönsége pártolás végett közli az országgyűlés képviselőházához intézett felterjesztését, a letelepített csángó magyarok viszonyainak törvényhozási úton való rendezése tárgyában.

17. Heves megye közli a csángó magyaroknak állami birtokokra való letelepítése iránt az országgyűlés képviselőházához intézett felterjesztését.

18. Torda-Aranyos megye közli a nm. m. kir. belügyminiszteriumhoz intézett felterjesztését az 1779. XL. t.-cz. életbelépte előtt a közigazgatási hatóságok elbírálása alá tartozott s ez általa kir. bíróságok hatáskörébe utalt ügyek visszaadása tárgyában.

19. Megyei számvevő átvizsgálva beküldi a tapolyi járás több községének 1881. és 1882. évi számadásait.

20. Ugyanaz beküldi Kis-Szeben sz. kir. város 1882. évi számadásait.

21. Ugyanaz beküldi több körjegyzőség 1882. évi számadásait.

22. A megyei alispán előterjesztése: a Ferenczy Béla girálti birtokos tulajdonát képező kavics-zátonynak kisajátítása tárgyában.

23. Dobay Sándor mint Dobó és Pétermező birtokosai megbízottjának kérvénye a tárczai hídra szükséges megyei segély felemelése tárgyában.

Kelt Eperjesen, 1883. június hó 11-én.

Péchy Zsigmond
alispán.

Eperjes sz. kir. város polgármesterének 1882. évről szóló jelentése.

(Folytatás.)

Városi kapitányi hivatal.

Számszerű ügyforgalma, mint a korábbi években folytonosan, úgy a lefolyt 1882-ik évben is jelentékeny szaporulatot tüntet fel.

A múlt év folyamán a közigazgatási beadványi jegyzőkönyvhöz érkezett 3.273 ügydarab, újonczozási ügy 231, kihágási eset előfordult 103, községi bíráskodási 131. Összesen: 3738.

A rendőrség által bekísért egyének száma tett 543. Ezek közül: a fenytő bíróságnak átadott 22, eltolonczoztatott 115, rendőrileg megbüntettetett 314, szabadon bocsájtott 92.

A városi kapitányi hivatal teendőihez utalt katonaugyek körüli eljárás illetőleg tisztelettel jelentem, hogy mindazon intézkedések, melyek a múlt évi újonczozás megejtésével, valamint az év folyamán megtartott felülvizsgálatok és utóállításokkal kapcsolatosak voltak, az e tekintetben

Folytatás a mellékleten.

92. sz.
1883.

Árlejtési hirdetés.

A mislyei m. kir. közalapítv. ker. főtisztviség részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint a tanulmány-alapítv. uradalom boroszlói (Sáros megye) birtokán lévő csűr épületnek új bezindelyezése céljából, a mislyei ker. főtisztvisi irodában f. év július hó 2-án délelőtt 10 órakor zárt ajánlatok útján árlejtés fog tartatni.

A kiadandó munka, melyhez minden anyagot vállalkozó tartozand adni, műszakilag egyezerkétszázötvenhárom (1253) frt 88 krral vétetett föl, a magyar nyelven szerkesztett, 50 kros bélyeggel s egyszázhuszonöt (125) frt bánatpénzzel ellátott zárt ajánlatok a fent kitett határidőig, a főtisztvisi irodába adandók be, — a munka kivételére szolgáló költségvetés s árlejtési feltételek a most mondott irodában, a hivatalos órák alatt megtekinthetők, — vállalkozni szándékozó a zárt ajánlatban kifejezni tartozik, hogy a helyi viszonyokat ismeri s a feltételeket elfogadja, — továbbá az ajánlandó összeg úgy számmal, mint szóval világosan kiteendő. — A munka csak szakértő vállalkozónak adatik ki. Utó vagy a feltételektől eltérő ajánlatok el nem fogadtnak.

Mislye, 1883. június hó 11.

541 3—1

Kir. közalap. ker. főtisztviség.

Árverési hirdetés.

A mislyei kir. közalapítv. ker. főtisztviség részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint f. évi június 26-án délelőtt 9 órakor Mislyén a főtisztvisi irodában az alább jelzett és Sáros megyében fekvő italmérsi jogok fognak zárt ajánlatok benyújtásával egybekötött nyilvános árverésen, 1884. évi január 1-től 1886. évi december 31-ig terjedő 3 évre bérbeadni:

Stadlói italmérés koresma épülettel,	203 frt
kikiáltási ár	
kajáthai italmérés koresma épület	310 „
nelkül, kikiáltási ár	
Janói italmérés koresma épülettel	144 „
Továbbá ezen árverésen bérbe fog	
még adatni a kajáthai malom, szintén a	
fentebb jelzett határidőre, kikiáltási ár	336 „

A magyar nyelven szerkesztett, 50 kros bélyeggel s a kikiáltási ár 10%-val ellátott zárt ajánlatok f. évi június hó 25-én délelötti 9 óráig Alsó-Mislyén a főtisztvisi irodába adandók be, utóbb érkező ajánlatok nem fogadtnak el. Az árverési feltételek a most mondott irodában, a hivatalos órák alatt megtekinthetők. — A zárt ajánlatban versenyző kijelenteni tartozik, hogy a feltételeket ismeri s azokat elfogadja. — Bérhatárlékban vagy az uradalommal perben álló bérlők, úgyszint kiskorúak nem versenyezhetnek.

Mislyén, 1883. május 25-én.

521 3—3

Kir közalap. ker. főtisztviség.

1845. Tkszám.
1883.

Hirdetmény.

Az eperjesi kir. törvényszék telekkönyvi osztálya részéről közhírré tétetik, miszerint az Eperjesi Bankegylet végrehajtatónak Gottehrer Sámuel végrehajtatott elleni árverési ügyében:

1. Elárvereztetik Radács község 6-ik számú tjkvébeni 11/19. r. urb. teleknek és Radács 18/20. számú tjkönyvébeni 19/32. urb. birtokrész.

2. Kikiáltási ár a radácsi 6. sz. tjkvi birtoknál 301 frt, — a radácsi 18/20. sz. tjkvi birtoknál azonban 256 frt.

3. Az árverés a kebelbeli telekkönyvi hivatalban 1883. évi augusztus hó 13-ikának délelötti 9 órájkor megtartatik.

4. Venni szándékozók kötelesek a becsérték 10%-kát készpénzben vagy óvadékkepes érték-papírokban bánatpénzül letenni.

5. A vételár egyenlő részletekben, és pedig 1-ső részlet egy, 2-ik két, 3-ik három hónappal leütés napjától számítva 6% kamatokkal, az eperjesi kir. adóhivatal mint letéti pénztárba lefizetendő, bánatpénz az utolsó részletbe beszámíttatván.

6. A feltételek alólírott hatóságnál betekintethetők.

Kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság Eperjesen, 1883. évi május hó 26-án.

Rosenfeld s. k.

h. jegyző.

530 3—2

Rakovszky

elnök.

Nem hivatalos hirdetések.

Hirdetmény.

A „Sárosmegyei gazdasági egyesület“-tel szerződési viszonyban álló

„ÁDRIA BIZTOSÍTÓ TÁRSULAT“

kerületi ügynöksége **Eperjesen**

elfogad biztosításokat:

- Jég ellen,** gabnaneműek biztosítását 1 frt 70 kr.
- Épületek tűz elleni biztosítását:**
 - eserép, pala és pléh fedélzet alatt 15 kr.
 - zsindely és deszka fedélzet alatt 45 kr.
 - szalma fedélzet alatt 1 frt.
- Termények tűz elleni biztosítását:**

a) eseréptető alatt 1 óra	10 kr.,	2 óra	14 kr.,	3 óra	18 kr.
b) zsindelytető „ 1 „	16 „	2 „	22 „	3 „	28 „
c) szalma „ „ 1 „	28 „	2 „	52 „	3 „	70 „
d) szabad ég „ 1 „	33 „	2 „	64 „	3 „	75 „

díj mellett.

Haszonbérlet.

Az eperjesi gör. kath. püspökség és káptalan részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint a tulajdonához tartozó és Szepes megye Ó-falu, Lechnicz, Sub-Lechnicz, Leschnicz, Hággi, Ó-Major, Nagy-Frankova, Kis-Frankova, Háfka és Kahlenberg községeiben fekvő ingatlanok s regalejogok, nemkülönb Smerdzsonka fürdő jövő 1884. évi május hó 1. napjától kezdve 6 évre haszonbérbe adatni fognak.

Az 50 kros bélyeggel s a haszonbérleti összeg 10%-val ellátott zárt ajánlatok folyó 1883. évi július hó 15. napjáig bezárólag az eperjesi gör. kath. káptalanhoz adandók be. A haszonbéri feltételek az eperjesi gör. kath. káptalannál megtudhatók.

Verpachtung.

542 3—1

Die dem eperjeser gr. kath. Bisthum und Domkapitel eigenthümlich gehörigen und in den Ortlichkeiten O-falu, Lechnicz, Sub-Lechnicz, Leschnicz, Hággi, O-Major, Nagy-Frankova, Kis-Frankova, Háfka und Kahlenberg des Zipser Comitatus befindlichen Liegenchaften und Regalejochrechte, sowie der Badeort Smerdzsonka sind vom 1-ten Mai des Jahres 1884 auf 6 nach einander folgende Jahre zu verpachten.

Die mit 50 kr. Stempel und mit 10% der Pachthumme verlehenden Anträge werden bis inclusive 15. Juli l. J. beim eperjeser gr. kath. Domkapitel angenommen.

Nähere Bedingungen sind beim gr. kath. Domkapitel zu erfragen.

Évenként 3 sorsolás.

Évenként 3 sorsolás.

Legközelebbi húzás f. évi július 1-én.

Ezen húzásban **főnyeremény 50,000 forint.** Továbbá 1 nyeremény á 5000 frt, 4 nyeremény á 1000 frt, 10 nyeremény á 500 frt, 25 nyer. á 100 frt, 30 nyer. á 50 frt, 52 nyer. á 25 frt.

A nyeremény sorsoláson kívül **törlesztési sorsolás** is történik; minden a törlesztési sorsolásban a legkisebb nyereménnyel húzott sorsjegy **tovább játszik a főnyereményre.**

Ezen sorsjegyek a napi árfolyam szerint kaphatók a

Pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzletében

Budapest, Dorottyauteza 1. sz.

valamint minden bank- és váltóháznál az országban.

Magyar

**„VÖRÖS-KERESZT-EGYLET“
SORSJEGYEK.**

522 4—3

Évenként 3 sorsolás.

fenálló felsőbb rendeleteknek megfelelőleg teljesítettek.

Nevezetesen: a hadképességi kimutatás, a fősorozás eredményéről szóló statisztikai kimutatás, az utóállításokra vonatkozó 6 rendű időszaki kimutatás, a sorozási költségekről, a sorozási bűntettekéről és a hadjutalék végleges számbavételéről szóló kimutatások, az előírt időben pontosan feltesztettek.

Sorozásra fel volt hívva: Az I-ső korosztályból 85 hadköteles, a II-dikből 54, a III-dikből 51, összesen: 186.

A hadjutalék volt 28 újoncz 4 póttartalékos. Leszámítván az önkényesen belépett 14 egyént, maradt hadjutalék: 14 újoncz és 4 póttartalékos.

Erre a fősorozás alkalmával besoroztatott: Az A) betű alatt bevezetettek 3. A B) betű alattiakból 1. Az I-ső korosztályból 10. Összesen 14 újoncz. A 4 póttartalékos szintén az I-ső korosztályból fedeztetett.

A fősorozás alkalmával besoroztatott még a közös hadsereghez a II-dik korosztályból 2, és a III-ból 6. Ezen 8 egyén azonban a hadjutaléki végleges számbavétel eredménye folytán a m. kir. honvédséghez helyeztetett át.

Cselédkönyv kiszolgáltatott 687, igazolási jegy utazásra 177, zeneengedély 21, nyilvános előadás rendezésére 31. Nyilvántartott: közös hadseregléki 241, honvéd 78. Eb-védjegy kiadott 238.

Pénztári hivatalok.

A pénztári hivatalokhoz az elmúlt évben a közgyűléstől, tanácstól, polgármesteri és más hivataloktól érkezett ügydarabok mind elintéztettek.

A városi házi pénztár bevételi és kiadási forgalma.

1882-ik évi bevétel tett: 102.441 frt 52 kr.

A kiadás ugyanannyit.

Cselekvő követelés:

1881-dik év végével	22.313 frt 47 kr.
1882-dik " " "	18.607 frt 59 1/2 kr.
kevesbbül:	3.705 frt 87 1/2 krral.

Ellenben a szenvedő állapota:

1881. év végével	128.597 frt 69 kr.
1882. " " "	121.678 " 63 " "
Csökkenet:	6.919 frt 06 krral,
így a pénztári állapot javult:	3.213 frt 18 1/2 krral.

Körházi pénztár forgalma:

Készpénz bevétel volt	5.269 frt 73 kr.
" kiadás "	4.139 " 42 " "
Maradvány:	1.130 frt 31 kr.
Összes cselekvő állapot:	23.320 " 56 kr.
" szenvedő " pedig a kisbirtokok földhitel-intézetének kötelezett	1.800 frt.

Vízvezetési alap volt 1882. év végével: 8040 frt.

Tisztviselők nyugdíj alapja: 1500 frt.

Adópénztári hivatal.

A városi adópénztári hivatal 188-ik évi tevékenységét s az adóügy kezelését az adónyilvántartás ismertetésével együtt következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Állami adó.

Előírás: 1881. évről átjött hátralék:	38.334 ft 48 kr.
Előírás: 1882-ik évre kivettelt:	
Földadó címén 523 tétel alatt:	5084 frt 17 kr.
Házberadó " 534 " " "	14.471 " 14 1/2 " "
Házosztályadó " 762 " " "	4468 " 80 " "
I. és II. osztályú kereseti adó címén 290 tétel alatt:	9358 " " "
III. és IV-ik oszt. kereseti adó címén 670 tétel alatt:	18.009 " 05 1/2 " "
Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója címén 4 tétel alatt:	8662 " 05 1/2 " "
Tőkekamat-adó címén 350 t. a. 10.105 " 10 " "	
Általános jövedelmi pótdadó 1357 tétel alatt:	11.463 " 33 " "
Fegyver adó 33 tétel alatt	66 " " "
Hadmentességi díj 260 tétel a.	1019 " " "
Mint növedék előíratott:	
311 frt 98 kr. =	83.029 " 43 1/4 " "
Összesen volt tehát behajtandó:	121.362 ft 91 1/2 kr.

Itt megjegyeztetik, hogy a fent részletezett összesen 4492 adótételt úgy a főkönyvben (B. tabellában) mint az egyes adófelek adókönyvecskéikben tehát kétszer kellett aláírni, s hogy ezen adónemekből a földadó, házber., házosztály, I. II. osztályú kereseti adó, általános jövedelmi pótdadó és fegyver adó összeírása és kivétele, összesen 5218 tétellel szintén a városi adószedő pénztári hivatal által eszközöltetett. (Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás

„EPERJESI LAPOK“

az
cízmű
társadalmi s gazdasági hetilap III. negyedére.

Előfizetési feltételek:

Egy évre	5 frt — kr.
Félévre	2 " 50 " "
Negyedévre	1 " 25 " "

Az előfizetési pénzek az Eperjesi Népbank helyiségeibe, fútcza 2. sz. a. intézendők.

Vidéki előfizetések legcélszerűbben postautalvánnyal eszközölhetők.

Különfélék.

— Dr. Berzeviczy Albert képviselők beszámoló-beszédét, melyet t. olvasóink lapunk mai számában mellékletképen vesznek, f. hó 10-én délután 4 órakor a „Fekete sas“ nagytermében, városunk és vidékünk intelligenciája s a választók tömeges részvéte mellett tartotta meg. Felesleges e széles körben mozgó, higgadt s tárgyilagos érvelésekben gazdag, nagyszabású politikai beszéd részletes taglalásával e helyt is foglalkoznunk. Egész terjedelmében közöljük, olvassák ama élvezettel, a melylyel mi hallgattuk.

— Szentandrassy Lajos polgártársunk által a magyarosodás érdekében tett alapítványa nem 6000, hanem 8000 frt névértékű 5%-os magyar földhitelintézeti papírzáloglevelekből áll. Ezen záloglevelek jelenleg a magyar földhitelintézetnél vannak letéve. Az azok után havonként lejáró kamatszelvény-összegre vonatkozó rendelkezési jog egyelőre az alapítót illeti.

— Előértekezlet Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter fogadtatására. Azon alkalomból, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ő exlja körútjában Kassára is megérkezik, megyénk főispánja Mattyasovszky Tamás ő méltóságánál előértekezlet tartatott, melyben elhatároztatott, hogy a főispán úr vezetése alatt egy küldöttség fog menni Kassára, a miniszter urat felkérendő, hogy szerencséltesse megyénket illetve városunkat is magas látogatásával. A küldöttségbe be lettek választva: Péchy Zsigmond alispán, Dr. Berzeviczy Albert, Jelenik-Almássy István orsz. képviselők, Berzeviczy Tivadar kir. tanfelügyelő, Kotradov Mihály kaptalan elnök, Pletényi Endre apátplébános, Dr. Tahy Mihály főjegyző, Ghillány József, Fuhrmann Andor polgármester, Dr. Glück Lipót ügyvéd, Nuber Sándor k. gymn. igazgató és Bancsó Antal colleg. igazgató. Kedvező válasz esetén a szükséges intézkedések megtételére Fuhrmann Andor, Dr. Tahy Mihály és Dr. Glück Lipót urakból álló rendező-bizottság is lett egyúttal kijelölve. Felkérjük a t. cz. közönséget, hogy az ünnepély-szerű fogadtatást megyénk jó hírnevéhez illő készséggel támogassa nemcsak a vaspálya udvaron leendő tömeges megjelenése s a városnak ki-díszítése, hanem főleg a rendező-bizottság határozatainak foganatosítása által.

— Püspöki egyház látogatás. Alig, hogy ideje volt a lelkesedésnek lecsendesedni az egyik főpap távoztával, máris híre jött a kassai püspök Schuster Constantin ő excellenciája közeledésének, ki Nagy-Mihály felől jöve, a vidéki papság, a többi művelt világ és a nép hullámzó sokasága által vive, Varanón keresztül Vehéczen állapodék meg, hol valamint másnap Mogyoróskán, aztán Hanusfalván és Sebesen osztotta a bérálás szent-ségét, — a nép által megtiszteltetve mindenütt, a lelkes szolgabíró Füzeséry György kalauzolása mellett és fogadtatva a mogyoróskai parochia határán fényes fogatsor és banderium élén, az egyház patronátusa által. Talán még nem fordult elő a vidéken soha oly szép bizonyítéka a keresztény felekezetek közti kölcsönös tisztelet és egyetértésnek, mint milyen ez alkalommal nyilvánult. Adjon isten az egyháznak és hazának jövőben is oly főpásztorokat, kik hasonló műveltség, bizalom, szerénység, életbölcse ség, jótékony-ság és hazafiság birtokában legyenek, mint a fennen tisztelt püspök úr!

— Az eperjesi ágost. hitv. ev. hittanintézet önképző-köre f. hó 10-én ünnepélyes zárgyűlést tartott a collegium nagytermében. A daleylet által szabályosan előadott „Szózat“ elnevelése után n. t. Hörk József tanár úr, szellemdús, rövid megnyitő-beszéddel utalt a kör hatása, célja s eddigi működésére. Hallottunk ezután 4 szavaltot, 3 felolvasást s két énekdarabot. Daczára annak, hogy a választott költemények (Poe Edgar „A Holló“, Arany János „A tetemrehívás“; Kisfaludy Károly „Karácsony-éj“) tartalmuknál fogva egytől-egyig elsőrangú szavalmi képeseket, hangsúlyozást, színezetet és előadást feltételezőnek, ezen műdarabok a szavaltok által (Bohus Pál, Kaczián János, Schulze Ottó) elismerésre méltó, meglehetősen jól helyenkint egész praecis felfogással adattak. Saguly János felolvasása „Arany-Toldy“ estélyének humoráról s

Chotvács Pál értekezése „A zenéről“ szorgalommal, csinál s tapintatos ügyességgel volt összeállítva. Közben az eperjesi daleylet énekelt, köztetszés mellett.

— Tornászati póttanfolyam tanítók számára.

A nagyméltóságú vallás- és közokt. m. kir. miniszterium f. évi május 30-án 18289. sz. a. kelt leirata folytán e nyáron a budapesti tornaegylet I. kerületi tornacsarnokában néptanítók számára hat heti tornászati tanfolyam fog tartatni — e póttanfolyamra fölvevett néptanítók 80 frtnyi államssegélyt kapnak, beleértve ebbe az úti költséget is. Folyamodók fölszerelt kérvényeit a kir. tanfelügyelőség küldi fel az e póttanfolyam vezetésével megbízott Buzogány Aron osztálytanácsos úr ő nagyságához. A póttanfolyam megkezdési ideje a néptanítók lapjában fog közététetni.

— Bártfa város tisztújító-közgyűlése folyó hó 14-én a megyei alispán elnöklete alatt ment végbe. Megválasztattak és pedig egyhangulag: polgármesternek Rhody Alajos, kapitánynak — Tulács és Petrenyákkal szemben, Gefferth Menyhért, tanácsnokoknak: Klinkovszky Ernő és Petrenyák János, jegyzőnek: Jassik Ferencz, ügyésznek: Zám-borszky József, pénztárnoknak: Tulács Sándor, adószedőnek: Vass Mihály, kiadónak: Jármay Elek s rendőrőrmesternek: Jelinek.

Felelős szerkesztő: *Kyss Géza.*

Segédszerkesztő: *Hedry Bertalan.*

Kiadótulajdonos: a tulajdonosok nevében: *Haitsch Lajos.*

NYILT TÉR.*

Nyilatkozat.

A „Sárosmegyei Közlöny“-nek 11-ik sz. megjelent cikkkel szemben az „Eperjesi Lapok“ f. é. 12-ik számában közétett nyilatkozatunkra vonatkozólag ezennel kijelentjük, hogy miután a minket támadó cikk írója többek előtt kinyilatkozattatta, miszerint cikkükben bennünket sérteni szándéka egyáltalában nem volt, mi az erre következő cikkünkben a támadással szemben kifejtett tiltakozásunkat továbbra is fenntartva, az abban foglalt sértő kifejezéseket ezennel visszavonjuk s cikkünknek sértőleg felfogott czélzatát nem létezőnek mondjuk ki.

Eperjes, 1883. évi június hó 14-én.

Fekete Imre s. k., Tahy József s. k., Horváth Ödön s. k., Dessewffy Árpád s. k., Makoviczky József s. k., Kovaliczky Elek s. k., Rosenthal Adolf s. k., Klinger Antal s. k., Küry Andor s. k., Kovaliczky Gergely s. k., Eisner Miklós s. k., Kakusz Béla s. k., Sonnenschein Simon s. k., Cseh István s. k., Hazslinszky Géza s. k., Hellner Károly s. k., Medzihradzsky Emil s. k., Bauer Ignác s. k., Müller Bertalan s. k., Néma Ede s. k., Hoffmann József s. k., Tivadar László s. k., Rojkovits Miklós s. k., Kubinyi Hugó s. k., Fuhrmann István s. k., Benczur Miklós s. k., Zathureczky Zoltán s. k., Weisel Samu s. k., Szávits Pál, megbízásból Fekete Imre által.

1-1

Zwei Wirthschafts-Wägen

und eine

ungarische Britschka

ferner Pferde-Geschirr und diverse Feldwirthschafts-Geräthschaften durch Ankauf zu bekommen bei

543 3-1

Andreas Grexa

Obere Vorstadt Haus Nr. 110.

Zur gefälligen Beachtung.

Ein größeres Wiener Geschäftshaus sucht für Operies und Umgebung einen, wenn möglich verheirateten jungen Mann als selbstständigen Vertreter. Derselbe muß sich über bisherige Verwendung günstig empfehlen können, soll kaufmännisch gebildet sein, angenehme Umgangsformen besitzen und über ein kleines Vermögen verfügen. Demselben wird der Verkauf einer reich ausgestatteten Collection aller Gattungen Manufactur-, Mode- und Leinwandwaren, Confection, Herren und Damenwäse, aller Gattungen Schneiderzugehör-Artikel u. s. w. übertragen. Beanprucht würde eine Caution oder Garantie für die anvertraute werthvolle Collection.

523 3-3
Diese Stellung kann bei einigem Ernst, Fleiß und Umsicht ein Jahreseinkommen von fl. 12-1800 und auch darüber tragen, so ist auch dadurch die Gelegenheit zu einer sehr angenehmen Selbstständigkeit geboten. Sehr detaillirte Offerte sind zu richten unter „Junger Kaufmann“ an die Annoncen-Expedition Moritz Stern in Wien, I. Wollzeile Nr. 22.

* Az e rovat alatt közölttekért nem vállal felelős-séget a Szerk.

minden vi-
zással biró
valamenny
veszélyét
nézve, 10
hatása. S
részére be

388 24-

Ajánlja

Tr

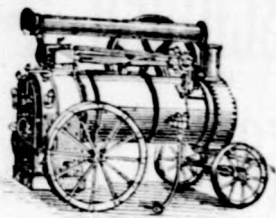
Gab

Teng

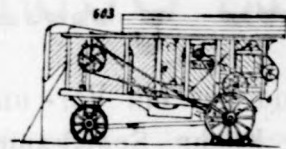
Lyukkas

mok, mé

1882. au

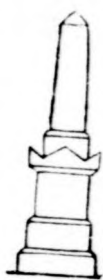
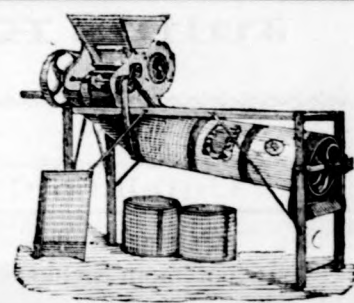
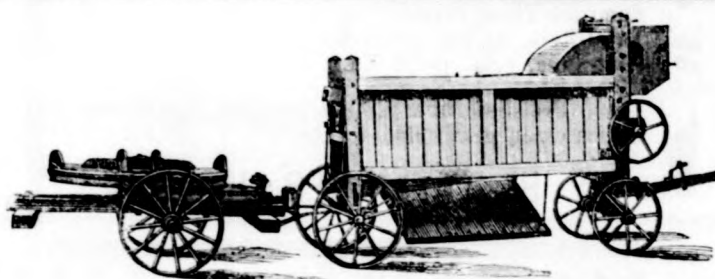
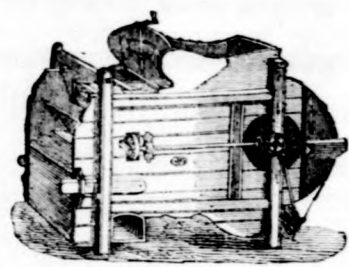
RANSOMES, HEAD és JEFFERIES
főügynöke
GROSSMANN J.
Budapesten.

GROSSMANN és RAUSCHENBACH
ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁRA
BUDAPESTEN.

525 6-3

Szíves megkeresésért vagy gyártelepünk meglátogatására tisztelettel kéretik.

Das erste und grösste Etablissement
für
Gruft- und Grabmonumente

von **SOMMER & WENIGER** in Wien 446 21-10

empfehlte sich zur Herstellung für Bildhauer- und Steinmetzarbeiten, als: completesten
Familiengrüften, Monumenten etc. nach allen Theilen der österr.-ung. Monarchie.

Ausführung präcise und fein. Preise billigst.

Tökéletesített fénydelejes lámpa

minden világító anyag és láng nélkül, sötétben önállóan világítva. Ezen összpontosult kisugárzással bíró lámpa, hálósobák, bányák, kőolaj- vagy más szesz-raktárak, istállók, egy szóval valamennyi tűzveszélyes helyiségben majdnem nélkülözhetlen, mivel a tűz vagy felrobbanás veszélyét tökéletesen kizárja. Közönségesebb munkák végzéséhez elegendő világító erejére nézve, 10 évre kiterjedő jótállást vállalunk. Minél nagyobb a lámpa, annál nagyobb a világító hatása. Szétküldése utánvét mellett történik. Ára 9, 12.50 és 35 márka darabonként. Bányák részére berendezve 10 márka, hálósobák számára 12-20 és 6.ával ellátva 35 márka.

Chemische Fabrik

Berlin, S. Gitschinerstrasse 78.

388 24-22

Epilepsie

Krampf- & Nervenleidende,

finden sichere Hilfe durch meine Methode. Honorar erst nach sichtbaren Erfolgen. Briefliche Behandlung. Hunderte geheilt.

526 -2

Prof. Dr. Albert,
Paris, 6, Place du Trône.

Passagier- u.

Frachtgutbeförderung

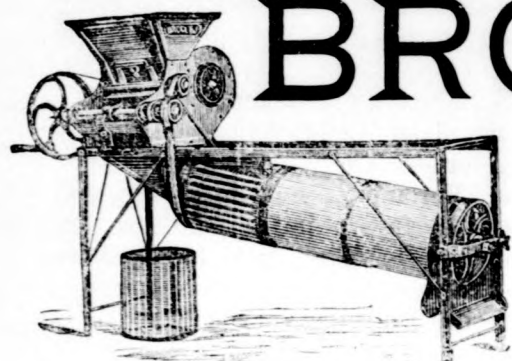
nach 472 25-10

AMERIKA

am besten u. billigsten bei

Arnold Reif, Wien,

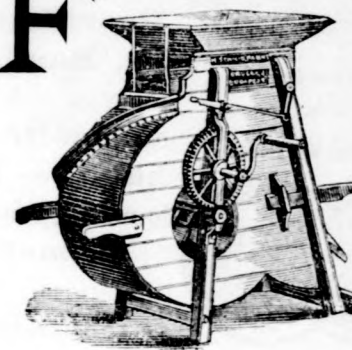
Stadt, Kolowratring, Pestalozziggasse 1.

BROGLE JÓZSEF

gép- és rostalemez-gyára

BUDAPEST Gyár: külső vácsi-út.
Raktár: vácsi-körút 68.

Ajánlja minden gazdasági kiállításon kitüntetett

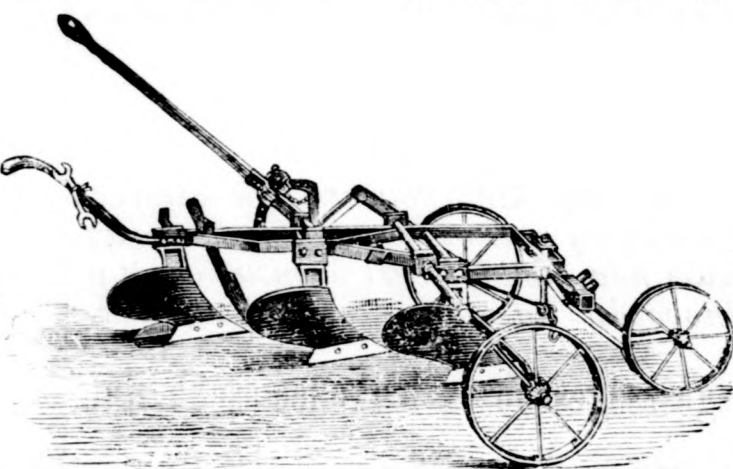
Trieur-jeit

váltható szitákkal.

Gabona tisztító-rostákat.

Tengeri morzsolókat.

Lyukasztott és hasított lemezek mal-
mok, méhészeti és technikai célokra

szabadalmazott

hármass ekéket

közönséges és acél ekéket

cséplőgép-lemezszitákat

gőzcséplő és járgánycséplőkhöz.

és minden egyéb gazdasági gépeket.

Továbbá e téren a legújabbat:

Schmid H. szabadalmazott nemzeti rostát,

1882. aug. 3-án 17,567 sz. a. szabadalmazva mint egyedüli jogosított gyártója. Nagysága: 4' 4" magas és 2' 4" széles, súlya 50 kilo ára 55 frt.

Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

515 20-4

Das Quartier

bestehend aus ein Vor- und drei Wohnzimmer, Küche, Speiskammer, Holzlage und Keller welches derzeit Herr Oberst Ritter von Ettner bewohnt, ist

vom 1-ten Oktober

eventuell vom 1-ten September l. J. zu vergeben.

Nähere Auskunft erteilt aus Gefälligkeit der Herr Oberst oder der Hauseigentümer 532 2-2

Julius Klör.

Unfehlbar!

Den Betrag erhält Jeder sofort zurück, bei dem mein sicher wirkendes

Roborantium

(Barterzeugungsmittel)

ohne Erfolg bleibt. Ebenso sicher wirkend bei Kahlköpfigkeit, Haarausfall, Schuppenbildung und Ergrauen der Haare. Erfolg bei mehrmaligem tüchtigem Einreiben garantiert. Versandt in Original Flaschen à 1 fl. 50 kr. und Probestrasche à 1 fl. durch 516-4

J. Grolsch, Brünn,

Das Roborantium wurde gleichfalls mit den befriedigendsten Erfolgen bei Gedächtnisschwäche und Kopfschmerzen angewendet

Depots: Eperies: Jul. Isépy Apoth. Budapest: T. Neruda, Hatvanerg. 10. Kaschau: Ludw. Hegedüs Apoth. Miskolc: Kálmán Ujházy Apoth. Nyíregyháza: Em. Korányi Apoth.

IKOH SCHWINDLIT

Von HAMBURG Kaffee — Thee

per Post portofrei inklusive Verpackung, wie bekannt in reeller feinschmeckender Waare in Säcken von **5 Kilo** unter Nachnahme.

	fl. o. W.
Rio, fein kräftig	3.45
Santos, ausgiebig kräftig	3.60
Cuba, fl. grün kräftig	4.10
Ceylon, blaugrün, kräftig	5.—
Gold-Java, extrafein, milde	5.20
Portorico, delicat, feinschmackvoll	5.40
Perl-Caffe, hochfein, grün	5.95
Java, grossbonig, kräftig, delicat	5.95
Java 1 ma, hochedel, brillant	7.20
Afrikanischer Perl-Mocca, echt feurig	4.45
Arabischer Mokka, ech edel feurig	7.20
Besonders beliebte feinschm. Stambul-Kaffee-Mischung	4.70
Thee per Kilo:	
Congo, fein	2.30
Souchong, fein	3.50
Familien Thee, extraf.	4.—
Tafel-Reis, extraf. pr. 5 Ko.	1.40
Perl-Sago, echt, pr. 5 Ko.	1.90

Preisliste über Colonialwaaren, Spirituosen u. Delicatessen gratis und franco. 491 18-9

A. B. ETTLINGER, Hamburg.

Geheime Krankheiten

heile ich auf Grund neuester wissenschaftlicher Forschung, selbst die zweifelsten Fälle, ohne Berufsstörung. Ebenso die böartigen Folgen **geheimer Jugendsünden** (Onanie), **Nervenzerrüttung** und **Impotenz**. Grösste Discretion. Bitte um ausführlichen Krankenbericht. 526-2

Dr. Bella,

Mitglied gelehrt. Gesellschaften u. s. w. Paris, 6, Place de la Nation, 6.

Dreschmaschinen

für Hand- u. Kraftbetrieb mit Strohschüttler, Sieb & Putzerei.

Göpelwerke

für 1-6 Zngthiere feststehend und fahrbar fabriciren als Spezialität und liefern zu billigen Preisen unter Garantie in bekannter vorzüglicher Construction und Leistungsfähigkeit

Ph. Mayfarth & Comp.

Wien, II. Praterstrasse 66.

Fabrik in Frankfurt am Main. Prämiirt mit mehr als 100 Medaillen und Diplomen in fast allen Ländern.

Viele Hunderte Atteste über von uns nach Ungarn gelieferte Dresch-Garnituren, sowie illustrierte Cataloge mit Beschreibungen und Preisen auf Wunsch gratis und franco. 486 15-10

Tüchtige Agenten erwünscht. Wiederverkäufern hohen Rabatt.

Man biete den Glücke die Hand!

500,000 Mark

Haupt-Gewinn im günstigen Falle bietet die **Hamburger grosse Geld-Verloosung**, welche vom **Staate** genehmigt und garantirt ist.

Die vortheilhafte Einrichtung des neuen Planes ist derart, dass im Laufe von wenigen Monaten durch 7 Classen **46,600 Gewinne** zur sicheren Entscheidung kommen, darunter befinden sich Haupttreffer von eventuell **Mark 500,000** speciell aber

1 Gewinn à M. 300.000	21 Gewinne à M. 10000
1 Gewinn à M. 200.000	56 Gewinne à M. 5000
2 Gewinne à M. 100.000	106 Gewinne à M. 3000
1 Gewinn à M. 90.000	223 Gewinne à M. 2000
1 Gewinn à M. 80.000	6 Gewinne à M. 1500
1 Gewinn à M. 70.000	515 Gewinne à M. 1000
1 Gewinn à M. 60.000	869 Gewinne à M. 500
2 Gewinne à M. 50.000	26,820 Gewinne à M. 145
1 Gewinn à M. 40.000	17,965 Gewinne à M. 200
1 Gewinn à M. 30.000	50, 124, 100, 94, 67, 40, 20.
8 Gewinne à M. 15.000	

Von diesen Gewinnen gelangen in erster Classe 4000 im Gesamtbetrage von **Mark 157,000** zur Verloosung.

Der Haupttreffer 1-ster Classe beträgt **M. 500,000** und steigert sich in 2-ter auf **M. 60,000**, 3-ter **M. 70,000**, 4-ter **M. 80,000**, 5-ter **M. 90,000**, 6-ter **M. 100,000**, in 7-ter aber auf event. **Mark 500,000**, spec. **Mark 300,000, 200,000** etc.

Die nächste erste Gewinnziehung dieser grossen vom Staate garantirten Geldverloosung ist amtlich festgesetzt und findet

schon am **13. u. 14. Juni d. J.** statt

und kostet hierzu

1 ganzes Orig.-Loos nur M. 6 oder fl. 3 1/2 ö. B.-N.
1 halbes " " " 3 " " 1 3/4 " "
1 viertel " " " 1 1/2 " " 90 kr.

Alle Aufträge werden sofort gegen Einsendung, Posteinzahlung oder Nachnahme des Betrages mit der grössten Sorgfalt ausgeführt und erhält Jedermann von uns die mit dem Staatswappen versehenen Original-Loose selbst in Händen.

Den Bestellungen werden die erforderlichen amtlichen Pläne gratis beigelegt, aus welchen sowohl die Eintheilung der Gewinne auf die resp. Classen, als auch die betreffenden Einlagen zu ersehen sind und senden wir nach jeder Ziehung unseren Interessenten unaufgefordert amtliche Listen.

Auf Verlangen versenden wir den amtlichen Plan franco im voraus zur Einsichtnahme und erklären uns ferner bereit bei Nicht-Convenienz die Loose gegen Rückzahlung des Betrages vor der Ziehung zurückzunehmen.

Die Auszahlung der Gewinne erfolgt planmässig prompt unter Staats-Garantie.

Unsere Collecte war stets vom Glücke besonders begünstigt und haben wir unseren Interessenten oftmals die grössten Treffer ausbezahlt, u. a. solche von **Mark 250,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000** etc.

Voraussichtlich kann bei einem solchen auf der **solidesten Basis** gegründeten Unternehmen überall auf eine sehr rege Betheiligung mit Bestimmtheit gerechnet werden, man beliebe daher schon der **nahen Ziehung halber** alle Aufträge baldigst direct zu richten an 497 9-9

Kaufmann & Simon,

Bank- u. Wechselgeschäft in Hamburg

P. S. Wir danken hiedurch für das uns seither geschenkte Vertrauen und bitten durch Einsichtnahme in den amtlichen Plan sich von den grossartigen Gewinnchancen zu überzeugen, welche diese Verloosungen bieten. D. O.

"MARGIT"

gyógyforrás.

Hozott világhírlítván

Erstem érem.

Teljesítésként

másod. érem.

Széchenyi díj

Hazánk ezen, vegyi összetételénél fogva nevezetes gyógyvizét a **lélegzési, emésztési szervek idült hurutos bántalmainál**, torok-, gége-, légcső- és hörgőbetegségekben kiváló sikerrel használják: Budapesten **Dr. Korányi Frigyes, Dr. Gebhardt Lajos, Dr. Navratil Imre, Dr. Poór Imre, Dr. Kötly Károly, Dr. Barbás József**. — Bécsben **Dr. Bamberger Henrik, Dr. Duschek** egyetemi tanár és közpórházi főorvos urak. — Ezen tekintélyek nyilatkozatai szerint a **Margit-forrás** nemcsak méltó versenytársa a **Seltersi, — Gleichenbergi, — Gieshübli, — Radeini, — Vichyi, — Emsi** s hason összetételű vizeknek, hanem **gyógyhatásban azokat több tekintetben felül is mulja. — A mellbetegek klimatikus gyógyintézetében, különösen az általánosan ismert és ma leglátogatottabb klimatikus gyógyintézet Görbersdorfban a Margit-forrás otthonossá vált.**

Szándékos félrevezetések elkerülése tekintetéből kéretik a tekintetes orvosi kar, úgy a t. cz. közönség, hogy az eddig használt „Luhí“ név mellőzésével ezentul csak a „Margit-forrás“ elnevezést használni sziveskedjenek.

Borral használva a legegészségesebb és legkellemesebb ital.

KIZARÓLAGOS FŐRAKTÁR:

EDESKÜTY L.

magyar kir. udv. ásványviz-szállítónál

BUDAPESTEN, ERZSÉBET-TÉR.

BERZEVICZY ALBERT

orsz. képviselő

BESZÁMOLÓ BESZÉDE

az 1881/4. évi országgyűlés II. ülészakáról.

(Elmondott Eperjesen, 1883. június 10-én.)

M. t. Választói Gyülekezet!

Midőn, felbátorítva ama szíves érdeklődés által, melylyel m. t. Választóim a jelen országgyűlés I. ülészakáról a mult évben tett számoló jelentésemet fogadni méltóztattak, de kötelességemet is követve, bátor voltam Önöket ismét e helyre hívni, hogy igénytelen képviselői működésemről a most lefolyt II. ülészakára nézve is beszámoljak, tudom és érzem, hogy míg feladatomban egyfelől könnyűvé teszi az, miszerint a nemzetnek nem egy rég táplált óhaja teljesülésére tekinthetek e perczen vissza, melyek teljesítéséhez csekély szavammal hozzájárulhatni szerencsém volt, másrészt megnehezíti feladatomban az anyagnak beláthatatlan tömege, mely szükségessé teszi, hogy talán csak egy-két szóval indokoljam álláspontomat oly fontos kérdésekkel szemben, melyek méltán részültek biznnyal m. t. Választóim legnagyobb figyelmében is.

Mert meggyőződésem szerint törvényhozásunk története több mint egy évtized óta nem mutathat föl ülészakot, a mely munkásságra, alkotásainak úgy számára mint horderejére nézve a most lefolyt országgyűlési évvel versenyezhetne. Oly törvények, mint a tisztviselők minősítéséről, a megyék háztartásáról, a közadók kezeléséről és pénzügyi bíraskodásról s végül — mint valamennyi közt legkiválóbb: — a középiskolákról szóló, egyenkint elegendők lennének arra, hogy egy országgyűl. ülészakának nevezetességet, politikai és történeti jelleget kölcsönözzenek: és e törvények még számos mással együtt mind ezen egy év munkaprogramjába sorakoztak.

Ezen eredményes munkásságot nagyrészt annak köszönhetjük, hogy az országgyűlés nemcsak az oly zavartatásoktól, minőket a mult év elején a déli tartományokban kitört lázadás vont maga után, megóva maradt, de — legalább a képviselőháza nézve — lehetővé vált az állami költségvetés tárgyalását még a mult év végeig befejezni. Ezt a körülményt pedig ép úgy tulajdoníthatjuk a költségvetésben kifejezett pénzügyi helyzet kielégítő voltának s az előirányzati javaslat körültekintő megállapításának, mint a képviselőház tárgyilagos és nyugodt hangulatának.

A pénzügyi helyzet, mely az elfogadott költségvetésben vissza volt tükrözve, ha nem is rózsás még, de a mult évekével s nevezetesen a legutóbbival szemben is oly jelentékeny javulást és haladást mutat, hogy emberi számítás szerint a legközelebbi jövő kilátásába helyezi azon időt, a melyben a rendes bevételek és kiadások tekintetében államháztartásunk teljes egyensúlya helyre lesz állítva. Egy pillantás a költségvetési mérlegre s annak összehasonlítása a mult évvel, igazolja ez állítást; mert ha a rendes kiadások és bevételek egybevetéséből eredő hiány 1875-ben még közel 27 millióra rúgott s azóta majdnem folytonos apadással, a f. évben már csak 8 millióra

szállott le, azt hiszem, nem kell vérmes gondolkodás hozzá, hogy a rendes budget deficitjének eltűnését közeli kilátásba helyezzük.

Az egész költségvetés mérlege mintegy 21 milliónyi hiányt tüntet föl; ez is közel 9 millióra menő javulást képez az 1882-ikivel szemben; igaz, hogy ez apadásból 7 1/2 millió a beruházásokra esik, de épen itt az apadás korántsem jelenti a beruházások tervszerű menetének megszakítását; ugyanis a budapest-újzónyi vasút kiépítése azért nem terhelte az állami költségvetést, mert annak végrehajtása az osztrák államvaspálya-társulattal kötött előnyös szerződés értelmében a vágvölgyi vasút csereértékével lesz fedezhető. Másrészt a deficit ezen apadása azért is teljes mértékben méltányolandó, mert épen a költségvetés megállapításakor a renteconversionnak a pénzpiacz kedvezőtlen állása és a magas aranyágió miatt csak költségesebb és lassabb folytatása volt számításba vehető.

Hogy adósságaink pontos fizetése, a kormányzat és közigazgatás rendes menete s a véderő fenntartása mellett mindenik ügykörben lényeges javításokra és kulturális intézményeink fejlesztésére is az 1882-ikihez hasonlítva, több volt a f. évben fordítható, azt nem az egyenes adók emelése, hanem részint a vámjövödelemnek az új vámtarifa folytán mutatkozó tetemes szaporulata, részint az állami üzemek és monopólok kihasználása és fejlesztése idézte elő.

Az e költségvetésben nyilvánuló pénzügyi politikának vezérelve, melyet részéről helyeslek és elfogadok, az, hogy államháztartásunk egyensúlyának helyreállítására komolyan és következetesen de úgy kell törekednünk, hogy egyúttal haladásunk biztosításáról, államiségünk és kulturánk fejlesztéséről se mondjunk le, sőt inkább e célokat is fokozatosan megvalósítsuk; mert sem az egyensúly helyreállítása nem volna valódi előny, ha annak fejében annyira visszahelyeznők magunkat fejlődésünkben, hogy a kulturákkal való versenyezhetésről mindenkorra le kellene mondanunk, vagy magunkat a mulasztás pótlása végett azután egyszerre még nagyobb áldozatoknak kellene kiténünk, — sem a haladás és fejlődés céljai igazán megközelíthetők nem volnának soha, ha azok elérésére a nemzet anyagi erejének és hitelének feláldozása árán törekednénk.

Elismerem egyébiránt, hogy kormányunk pénzügyi politikájának megítélésére nem elegendő csak a költségvetés vizsgálata, hanem ki kell terjesztenünk figyelmünket első sorban azokra a pénzügyi törvényekre is, melyek a költségvetéssel kapcsolatban a folyó évben alkottattak s melyeknek rendeltetése részben a költségvetési hiány fedezését biztosítani.

Első ezek sorában a kávéfogyasztási adó megszüntetéséről és a cukor- és sörfogyasztási adó megváltoztatásáról szóló törvényezikk; maga a kávéfogyasztási adó megszüntetése kifolyása a vámtarifa revisiójának és nagyon üdvös intézkedés, a mennyiben egy méltányos köz-

vetett adó formáját olyképp változtatja meg, hogy a kincstár legkevésbé sem károsodik mellette s a fogyasztási adók ellen különösen kereskedői részről hangoztatott legtöbb és legjogosabb panasz oka megszűnik. A másik két adónem kezelésére nézve foglaltatnak a törvényben módosítások, melyek legnagyobb-részt a kereskedői kar kifejezett kívánságain alapúlnak; minden panaszt megszüntetni valószínűleg e változtatások sem fognak, de a gyakorlat és tapasztalat talán megérlelendik azon módokat is, melyek minden méltányos óhaj kielégítésére vezethetnek. A mennyiben a törvény az említett két adónemre nézve emelést is tartalmaz, az úgy hiszem az áll. pénztár tényleges szükséglete által igazolva van, s ezen adótárgyak termelési viszonyainak fejlődése és az 1881-ben behozott adó eddigi hatásai az ezen emeléshez kötött aggodalmakat alaptalanoknak tüntetik föl.

A második, jelentékenyebb pénzügyi törvény a pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkék jövedelmének megadóztatásáról szól.

E törvény méltányos, mert midőn az országban minden kereset meg van adóztatva, a jövedelemnek egy oly könnyű és biztos neme, minő a körülbelől 90 milliónyi takarékbetétek utáni jövedelem, kivételt nem képezhet; nem ad okot közgazdasági aggodalmakra, mert ép az említett körülménynél fogva, de a betétek természete miatt is, a megadóztatás nem lesz oly ok, mely a tőkét a takarékpénztári elhelyezés elhagyására fogja indítani; a mi pedig az áthárítást illeti, az egyáltalán oly apodiktikus biztossággal ki nem számítható; legvalószínűbb, hogy a teher aránylagosan fog megoszlani a betét, a kölcsönök és az intézet jövelme között; a nagy nyereségű intézetek pedig méltán viselhetik a terhet maguk.

A többi szorosan vett pénzügyi törvények közül több nem is az állami bevételek gyarapítását, hanem inkább az adósok terhének könnyítését célozza. Ilyen azon törvény, mely a napszamosokat a kereseti adó alól mentesíti, és ilyenek különösen a hadmentességi díjra és a vadászati s fegyveradóra vonatkozó novellaris intézkedések. Az utóbbi kettő megengedem, hogy minden várakozást ki nem elégített, de lényeges könnyítéseket és javításokat tartalmaz: így — a mi az elsőt illeti — a hadmentességi díj osztályainak 5-ről 10 évre emelése s a maximum magasabbra tolása által lehetővé vált ezen adónemet méltányosabban alkalmazni hozzá a teherviselők adófizetési képességéhez; jótékony dispositiókat tartalmaz továbbá az új törvény a több fiúból álló családokra nézve, míg a fizetési határidő megváltoztatása tekintetében megfelelvén azon kívánságnak, melyet számos megye, azok közt Sáros megye is kifejezett, ezáltal jelentékenyen könnyebbitette ezen alapeszméjében teljesen igazságos adó terhének elviselését. Az utóbbi törvény méltányos kivételeket vagy kedvezményeket állapít meg a vadászati adó alól a vadászterület tulajdonosainak vagy bérlőinek vadászcselédre, az erdőcsészők és pásztorokra, továbbá

a dúvadak pusztítóira nézve; megengedi a rövidebb időtartamra szóló olcsóbb vadászjegy váltását, eltörli az eddig alkalmazásban volt bélyeget és több oly intézkedést tartalmaz, mely a törvény végrehajtását könnyíti s alkalmazását biztosítja.

Talán itt, hol az állami terhekről és az azok lehető enyhítésére tett intézkedésekről szöveg, lesz helyén egy kis kitéréssel megemlékezni Sáros megyének az országgyűléshez nem rég beterjesztett ama feliratáról, melyben a nyilvános betegápolási költségekből különösen a felvidékre háruló teher enyhítését, illetve egy országos betegápolási alap létesítését kérelmezte s melyet a képviselőház mint figyelemreméltót adott ki a kormánynak. A belügyminister úr jelezte is már, hogy a nyilv. betegápolás költségeiről szóló 1875. III. t. cz. módosítását föltétlenül szükségesnek ismeri, s közelebb egy a megye kívánságának ugyan szorosán véve meg nem felelő törvényjavaslatot szándékozik benyújtani. Igy nemsokára alkalmunk fog nyilni nekünk felvidéki képviselőknek az alkotandó új törvény megállapításánál a Sáros megye feliratában kifejezett méltányos kívánságnak a lehetőségig leendő megvalósítására törekedni. Kötelességemnek tartottam azonban magamat a belügyminister úr szándékai felől már előlegesen is informálni s talán némi megnyugtatószólalásul szolgáló t. Választóimnak annak közlése, hogy annyiban a betegápolási költségek kezelése körüli eljárás megváltoztatására a belügyminister máris el van határozva, miszerint a munkaadó és munkás közötti viszony czélszerűbb szabályozása s az előbbi kötelezettségeinek praecisebb és a munkásra nézve méltányosabb megállapítása által lehetővé tétessék az, hogy a munkásért az eddiginél nagyobb mértékben és több esetben legyen köteles a munkaadó viselni a betegápolási költséget; ezen intézkedés legalább részben mindenesetre meg fogja szüntetni a bajt, mert a jelen eljárás méltánytalansága éppen abban rejlik, hogy majdnem minden esetben a vagyontalan beteg munkás ápolásának terhét azon vidék, azon törvényhatóság kénytelen viselni, a mely munkájának semmi hasznát sem látja.

Az alkotott törvényeknek másik nagy csoportja a közigazgatást érdekli. Nem szöveg ama kisebb s inkább a honvédelemi ügykörbe tartozó törvényről, mely által lehetővé válik az állami csendőrséget, ezen máris annyira üdvösnök, czélszerűnek bizonyult intézményt az ország egész területén életbeléptetni.

De meg kell emlékezni két nagyfontosságú törvényhozási alkotásról, t. i. a köztisztviselők minősítését és a megyék háztartását tárgyzó törvényekről.

E kettő között összefüggés van, nem annyira tárgyunk tekintetében, — mert hiszen az egyik sokkal tágabb körre vonatkozik, mint a másik, — mint inkább azon politikára nézve, a melynek mindakettő kifolyását képezi. E politika: közigazgatásunk fokozatos reformálása a létező alapon, a leginkább érezhető szükség és a közvéleményben már némileg meggyökerezett fogalmak szerint. Ez a reformpolitika ellen merész reformerek és az abszolút elvek kedvelői által sok kifogás emelhető, és én megvallom, hogy magam is legkevésbé sem látom az eddig ez úton történtek által közigazgatásunk reformját befejezettnek és tökéletesnek, sőt nyilvan mondhatom, hogy annak mikénti keresztülvitelére nézve nekem egyénileg eléggé megállapodott s a most említett két törvény álláspontjánál jóval továbbmenő nézeteim vannak, de mégsem tagadhatom, hogy a mindennapi tapasztalás mindinkább arról győz meg, miszerint adott viszonyaink között a közigazgatás reformjának ama módja, melynek a qualificationális és a megyeháztartási törvény ad kifejezést, legmegfelelőbb, talán egyedül helyes. Mert éppen nálunk és éppen a közigazgatás mezején mi sem volna eltévesztettebb, a mely egyszerre szakítaná el a temérdek szálát, melylyel közigazgatásunk jelen szervezete társadalmunk, nemzetünk testével összefügg, s ennek helyébe sem elegendő számú s megfelelő elemeket az új rendszer megvalósítására, sem rokonszen-

vet és bizalmat a közönség legnagyobb részében ezen új rendszer számára nem találta. Ezért helyeslem, hogy a közigazgatás kérdésében a most lefolyt ülészak alatt alkotott két jelentékeny törvény a közigazgatás azon részére nézve, melyet a törvényhatóságok kezelnek, a jelenlegi rendszer alapelveit meghagyja s kiindulva azon föltevéstől, hogy e rendszer még fejlődésképes, csupán azon feltételeket szabja elé, melyek nélkül a kor és a nemzeti érdekek igényeinek meg nem felelhetne. Nevezetesen a törvényhatósági tisztviselők választása rendszerének védői, nézetem szerint, akkor teljesen igazoltnak fogják tekinthetni álláspontjukat, ha a qualificationális törvény szigorú végrehajtása a választási rendszerrel összeegyeztethetőnek fog bizonyulni; de egyúttal én részemről a tisztviselők megfelelő minősítését az adminisztráció jelen helyzetében és feladataival szemben oly elutasíthatlan követelménynek tekintem, mikép ha a gyakorlat és tapasztalat úgy állítaná elénk a kérdést, hogy választanunk kellene egyfelől qualificationis és kinevezés, másfelől igazi qualificationis garantiák nélküli választás között, — egy percig sem késném a kettő közül az első választani.

A qualificationisról szóló törvény egyes rendelkezéseire kiterjeszkedni nem akarok, csupán kiemelem, hogy örömmel üdvözöltem az eredeti törvényjavaslaton a kiküldött bizottság által saját hozzájárulással eszközölt azon javítást, mely által az elméleti képzés mellé a magasabb tisztségek részére gyakorlati minősítés is — két évi gyakorlat s vizsga — rendszeresített. E tekintetben a mi törvényünk követelményének szigorú a legtöbb külföldi törvényt meg nem közelíti, de mint merőben új intézmény az eddigi állapotokkal szemben teljesen kielégítő. Ezen szempontból helyeslem azon, a méltányosság és kímélet legvégsőbb határaig elmenő átmeneti intézkedéseket is, melyek nemcsak a szolgálatban levőkre, de a régebbi jogok érvényesítésére is vonatkoznak. A minősítéssel szorosan összefüggő vizsgarendszer, igaz, hogy most csak a vajdás stádiumában van, s lehet, hogy kezdetben e téren nehézségek fognak mutatkozni, de a földolog az elv, melyet a törvény kimond, és örvendetes, hogy a nagy vívmány, mely benne rejlik, a nemzet közvéleményében teljesen megérleltnek látszik már, tanúsította ezt az a gyöngye ellenállás, melyet a qualificationis elvével szemben az eddigi hagyományok képviselői a parlamentben kifejtteni tudtak.

A megyék háztartásának olyatén rendezését, minőt az új törvény tartalmaz, éppen a nehezebb viszonyok között levő, szegényebb törvényhatóságok, minő Sáros megye is, szívesen fogadhatták, mert hiszen még élénk emlékezetünkben van a kérdés megoldásának azon tervezete, melyet némileg már az 1870-iki törvény inagurált s a mely néhány év előtt volt szóban, t. i. a törvényhatóság területén fizetett egyenes adó bizonyos megállapított százalékának átengedése a megye közigazgatási szükségleteinek fedezésére. Hogy ez a mi egyenlőtlen viszonyaink között valódi praemiuma lett volna a gazdagabb megyéknek arra, hogy még jobban fejlődjenek, és örökös tengődésre kárhoztatása a szegényebbeknek, azt talán bizonyítanom e helyen fölösleges. E helyett az új törvény az eddigi tapasztalatok alapján egy megfelelő fixumban állapítja meg minden egyes megyének közigazgatási-, árva- és gyámhatósági javadalmasát s megengedi azonföül bizonyos korlátok közt az önmegadóztatást közigazgatási-, forgalmi- és kulturális czélokra. Az első intézkedés helyes, mert a fixum a legnagyobb gondossággal és körültekintéssel s igazságosan lett megállapítva, majdnem mindenütt még az eddigi javadalmasítás jelentékeny emelését is tartalmazván, lehetővé teszi a közigazgatásnak a jelen viszonyok szerint teljesen megfelelő berendezését, sőt még a hasznos takarékoskodásnak is utat nyit; a második intézkedés üdvös és nagy horderejű azért, mert én benne látom csíráit egy életrevaló, valódi és productív önkormányzat fejlődésének. Mert hogy a jelenlegi megyei önkormányzat meglehetősen lejártá magát s mai nap inkább

forma mint valóság, annak oka éppen az, hogy a törvényhatósági közönségeknek, míg a tisztválasztás legfontosabb jogát állandóan teljesítik, saját felelősségükre, saját iniciatívájukból tenni, hatni, alkotni mentül kevesebb módjuk és alkalmuk van. Most ez meg fog változni; és ha igaz, a mi meggyőződés szerint tagadhatatlan, hogy az önmegadóztatás képezi minden valódi önkormányzat alapját, úgy ez a törvény — mint mondám — egy új aerát nyit meg önkormányzati életünkben. Nem áll az, a mit néhányan mondanak, hogy a törvény ezen intézkedése csak egy újabb adóemelés, mert a törvényileg megszabott átalány-összegek valamennyi törvényhatóságot egyaránt abba a helyzetbe hozzák, hogy a többiekével egyenlő jóságú adminisztrációja lehessen, ezenföül új teher csak ott fog előállni, a hol azt a törvényhatóság nem szükség által kényszerítve, hanem magasabb érdekei megvalósítása czéljából kívánatosnak és lehetőnek tartandja, oly esetekben, a minőkben a megyei pótadó kivétele már eddig is nem egyszer czélba vétetett, de éppen törvényadta jog hiányában csak ritkán s csak külön engedély folytán volt érvényesíthető.

Az igazságszolgáltatás terén két nevezetesebb reformra hivatkozhatom. Az egyik a felebbezésnek a kir. járásbírók hatáskörébe utalt némely büntető ügyekben való korlátozása. E törvényt a kir. táblának és curiának kivált az új büntető törvénykönyvek életbeléptetése óta mutatkozó rendkívüli túlhalmozottsága tette sürgősen szükségessé, és benne — miután a büntető eljárás reformja küszöbön áll — e baj ellen úgy szólván csak ideiglenes orvosszer nyújtott; de még ha az ideiglenesség ezen jellegétől el is tekintünk, a törvény ellen alapos kifogás alig emelhető, mert azon kihágások és vétségek, melyekre nézve intézkedik, oly természetűek, melyekben a legtöbb állam igazságszolgáltatása nem látja szükségesnek a polgárok részére a jogvédelem azon legkiterjedtebb garantiáit nyújtani, a melyeket a fontosabb büntető ügyek megkivánnak, — mert továbbá úgy a mint a törvény intézkedik, minden némileg kétesebb esetben mégis fog három forum itélhetni, és mert a kir. törvényszékek minden tekintetben qualificationis vannak arra, hogy az ily ügyekben mint felebbezési forum járjanak el.

A másik igazságszolgáltatási reform a törvénykezési szünet behozatala; oly intézkedés, melyet a közvélemény, a sajtó régóta sürgetett; míg egyfelől a legméltányosabb jótéteményt tartalmazza az igazságszolgáltatás fontos érdekei körül buzgólkodó bírói és ügyvédi karra nézve, másrészt megszünteti ama rendszertelenséget, mely eddig a szabadságolásokra nézve fennállott, s a mely, midőn odavezetett, hogy kivált a szakszerű ügyek kellő ellátása, de általán a gyors igazságszolgáltatás gyakran és sok helyütt a most törvényileg megszabottnál hosszabb időn át szenvedett fennakadást, okvetlenül érzékeny hátrányára és kárára szolgált a jogkereső közönségnek is.

Áttérek most az ülészak azon alkotására, melynek nemcsak létrejötte volt a legemlékezetesebb küzdelemmel összekötve, hanem a melynek hatása is meggyőződés szerint legmesszebb terjedő: a középiskolai törvényre.

Mikor az erre vonatkozó törvényjavaslat most ötödször s valahára utolszor a ház elé került, a nemzetiségek egy-két szószólóján kívül nem merete senki állítani, hogy ezt a kérdést, a középiskolai oktatás rendezésének kérdését törvényileg megoldani nem kell. A ki ezt állította, az kiáltó ellentétbe helyezte magát ama parancsoló szükség érzetével, mely alkotmányunk helyreállítására óta mindegyik kormányunkat javaslat előterjesztésére indította, — ellentétbe helyezte magát az egész nemzet közérzetével, mely nyugtalansággal és izgalommal várta és kívánta ezt a megoldást, s most szinte megkönnyebbülve föllélekzen látszik utána. Ezért valóban mondhatni, hogy a kérdés megoldását elődázni azért, mert talán minden hozzákötött várakozást ki nem elégített, nagy poli-

tikai hiba nem engednek magukat ez az e tisztelni t elismerték közoktató zetiségi c magokra gára és a kik a t teléseket javaslatot állítani, i formterv jelszavaka csak a jel jarását, e helyeselle

És nélkül azo vetségbe védőinek közniök k terjedelem horderejér nézve a mutathatn sakra, kik telen felsz koztam, s házában is ségü s va — ez a azoknak, a mélyébe s járult hoz sához és gatartás országgyű E ta párt és a nak meg.

A ké zeteimet e súlyozásár protesta badelvü g által kath tanári szé ségemben tétel bele egyházi é méltó hag val megis a szándék működése azt elfogú vezetőlen v abból a f bár még d dlnak elő állanak b a vad né és a vissz továbbá, szereti tel arra, ho kit e jog t és végül azoknak nem tudu tenni egy és saját s s be nem kotmányta dalomból dalmunk n elzárni at és culmin cselekszün a ki csak meneküljö Enny különösen melyek ed lésében at A törvény egyfelől a tanításána középisko felől a t bályoztato állami mi

...pen az, hogy...
...míg a tiszt...
...ndóan telje...
...nitativájuk...
...al kevesebb...
...ez meg fog...
...győződés...
...önmegadóz...
...kormányzat...
...nt mondám...
...ányzati éle...
...nyan mon...
...kedése csak...
...törvényileg...
...nennyi tör...
...zetbe hoz...
...jóságú ad...
...teher csak...
...nyhatóság...
...hanem ma...
...jából kivá...
...oly ese...
...do kivéte...
...vétetett, de...
...sak ritkán...
...volt érvé...

...s terén két...
...atom. Az...
...r. járás...
...talt né...
...ló korlá...
...blának és...
...nykönyvek...
...kivüli túl...
...ségessé, és...
...s reformja...
...gy szólván...
...t; de még...
...ól el is te...
...kifogás alig...
...s vétségek...
...rmészetűek...
...agszolgá...
...lgiárok ré...
...edtebb ga...
...fontosabb...
...ert tovább...
...minden né...
...og három...
...ényszékek...
...nak arra...
...teli forum

...reform a...
...zatala; oly...
...a sajtó...
...legméltá...
...z igazság...
...uzgólkodó...
...részt meg...
...ely eddig...
...lott, s a...
...t a szak...
...általán a...
...és sok he...
...tnál hosz...
...adást, ok...
...rára szol...

...n alkotá...
...e volt a...
...sszekötve...
...rozódésem...
...ő zépis...
...ényjavas...
...or a ház...
...szószó...
...ani, hogy...
...s rende...
...m g o l...
...az kiáltó...
...arancsoló...
...k helyre...
...javaslat...
...tbe he...
...zületével...
...várt és...
...nte meg...
...a. Ezért...
...egoldását...
...hözakö...
...gy poli...

...tikai hiba lett volna melyet a hazafiság meg nem engedett. Ez magyarázza meg sokaknak magatartását a törvénnyel szemben; és ezt az eljárást én értem és méltányolni s tisztelni tudom. De azoknak eljárását, a kik elismerték, hogy a jelenlegi állapot sem a közoktatás tekintetéből, sem állami, sem nemzetiségi céljaink szempontjából, de még csak magokra a felekezetek nyugalmára, biztonságára és reputációjára nézve sem kielégítő, a kik a nemzetiségek által támasztott követeléseket és panaszokat nem osztották és a javaslattal szembe mégsem tudtak egyebet állítani, mint a merev negátiót, minden reformterv visszautasítását, rosszul alkalmazott jelszavakat és végfolyamatban tehát mégis csak a jelen állapot fenntartását: ezeknek eljárását, ezeknek politikáját nem csak nem helyeselhetem, de még csak nem is érthetem.

...és mégis ilyen volt majdnem kivétel nélkül azon, a nemzetiségekkel sajátos szövetségbe jutott ellenzék, a melylyel a javaslat védőinek a két heti általános vitában mérközniök kellett. Ez a vita, melyhez hasonló terjedelempre, tartalomra, a megvitattott elvek horderejére, a küzdelem hevéré és kihatására nézve a magyar parlament évkönyvei alig mutathatnak fel, mely oly szónokokat hívott síkra, kiknek fényes sorához magam igénytelen felszólalással csak tétovázva csatlakoztam, s a mely még a magyar főrendek házában is egy ott egészen szokatlan élenkség s valóban impozáns epilógot idézett föl, — ez a vita sok tanulságot nyújtott mind azoknak, a kik a politikai élet motivumainak mélyébe szeretnek hatolni, nagy mértékben járult hozzá az eszmék és irányok tisztázásához és különösen tanulságos volt azon magatartás szempontjából is, melyet benne az országgyűlési pártok követtek.

...E tanulság ítélőszéke előtt a szabadelvű párt és a mérsékelt ellenzék önértzettel állhatnak meg.

...A képv. házban tüzetesen kifejtettem nézeteimet e törvény felől; itt csak annak hangsúlyozására szoritkozom, hogy tőlem, a ki egy protestáns tanintézet pártfogásának szabadelvű gondolkozása és megtisztuló bizalma által katolikus létemre e tanintézet egyik tanári székére meghivattam, a kinek e minőségemben alkalmam és módom volt ezen intézet beleletébe bepillantani, a protestáns egyházi és iskolai élet rendkívül tiszteletreméltó hagyományával és jelenlegi virágzásával megismerkedni, szükségkép távol állott a szándék ezen üdvös autonomia további működése elé akadályokat gördíteni vagy azt elfogult és igazságtalan megítélésel kedvezőtlen világításba helyezni. De én mindig abból a felfogásból indultam ki, hogy a hol, bár még oly gyéren hibák és visszaélések fordulnak elő és bizonyos nemzetiségi veszélyek állanak be, ott épen azok érdekeken, a kiket a vád nem ér, szükséges a tények tisztázása és a visszaélések megszüntetése; úgy vélem továbbá, hogy a ki kötelességeit pontosan szereti teljesíteni, annak semmi oka nincs arra, hogy annak ellenörködésétől, kit e jog tagadhatatlanul megillet, elzárkózzék; és végül óriási és veszélyes tévedést látok azoknak gondolkozásában, a kik teljességgel nem tudnak vagy nem akarnak különbséget tenni egy törvénytelen és jogtalan hatalom és saját alkotmányos államhatalmunk között, s be nem látják, hogy mikor csupán az alkotmánytalan állapot visszatérte miatti aggodalomból örökre chinai fallal akarjuk társadalmunk minden életnyilvánulását és működését elzárni attól, a miben mindennek egyesülnie és culminálnia kell: az államtól, hasonló cseleksznünk annak a kétségbeesettnek tettéhez, a ki csak azért, hogy mások gyilkos törétől meneküljön, önkézevel veszi el életét.

...Ennyit a felügyelet gyakorlására nézve különösen azokkal a felekezetekkel szemben, a melyek eddig és ez idő szerint is iskoláik kezelésében autonomikus önállóságnak örvendenek. A törvény azon két intézkedését, mely által egyfelől a magyar nyelv és irodalom tanításának s egyben is az állameszmének a középiskolákban tágabb tér biztosított, másfelől a tanárképesítés megfelelően szabályoztatott és a tanári működés szabályszerű állami minősítéshez köttetett, tüzetesebben in-

dokolnom azt hiszem nem kell; az utóbbiban látom én részéről a törvény legfontosabb és legüdvösebb rendelkezését, mely egyedül lesz képes középiskolai oktatásunkat — bár csak bizonyos idő leteltével — általánosan magasabb színvonalra emelni s a jelenleg nagyrészt helytelenül a rendszernek tulajdonított némely hibát és bajt megszüntetni.

Kissé hosszabban időztem e tárgynál, de ismétlem, ezt tartom mindazok közül, melyekről szólanom kell, legjelentékenyebbek.

Szorosan összefüggő két reformmú az, melyet a törvényhozás a közadók kezeléséről szóló törvény reviziója és a pénzügyi bíráskodás behozatala által alkotott; mindkettő hivatva van az adókezelés körül tapasztalt s annyi panaszra okot szolgáltató hibákat és visszaéléseket megszüntetni s az adófizető közönségnek saját érdekei és jogai védelmére kellő garantiákat nyújtani; kivált az utóbbi, mely ismét egy nagy lépés a közigazgatási bíráskodás rendszerének teljes megvalósítása felé, újabb tanújele annak, hogy kormányunknak és pártjának érzeke és képessége is van a nemzet jogosult óhajításainak teljesítésére. A közadók kezeléséről szóló új törvény rendelkezései kiterjednek egyaránt a kivételre, a nyilvántartásra és a végrehajtásra, s azokat a bajokat, melyek valóban magából a törvényből eredtek, mindhárom irányban orvosolja; a törvény alapeszméje az, hogy az adókezelés tekintetében a közönséget a pénzügyi közegekkel lehetőleg egyenlő lábra kell állítani s úgy a jogokat és biztosítékokat mint a köteleiséget s felelősséget mindkettő közt igazságosan kell megosztani.

E törvénynek tulajdonképeni sanctióját a pénzügyi bíráskodás intézménye adja meg, gondoskodván róla, hogy az adó- és illeték-ügyekre vonatkozó felszólamlások, felebezések végfolyamatban nem mint eddig a némileg érdekelt fél jellegével bíró pénzügyi kormány, de egy, a függetlenség és egyúttal a szakszerű eljárás minden biztosítékával felruházott országos pénzügyi közigazgatási bíróság által döntsenek el. — Magának ezen bíróságnak hatásköre, eljárása és a fölmerülő illetékességi kérdésekben való bíráskodás, közjogi és közigazgatási szervezünkkel összhangban és a kellő tapintattal van megállapítva, a mi pedig amaz ellenvetést illeti, hogy nemcsak az adó- és illeték-ügyek számára, de az összes közigazgatási vitás kérdések elbírálására kellett volna egy általános közigazgatási bíróságot szervezni, erre nézve csak arra kívánok hivatkozni, hogy úgy az elmélet, mint a legelőhaladottabb államok példája kiderítette a pénzügyi közigazgatási bíráskodásnak önálló, sajátlagos természetét s hogy minálunk a közigazgatási jog codificatiója még annyira hátra van, miszerint annak befejezéséig halasztani a pénzügyi közigazg. bíráskodás kérdésének megoldását az adózó közönség érdekeinek hosszas elhanyagolása és gyakori sérelme nélkül nem lehetett volna.

A lefolyt ülésszak még a honvédelmi ügykörben is emlékezetes alkotásokat mutat fel. A 17 magyar zászlóaljnak nem magyar ezredébe való kivételes és átmeneti beosztása által némileg törvényhozási elhatározás alá is került a közös hadseregnek azon, egyebekben belszerkezeti úton végrehajtott reorganizatiója, mely egyfelől az évek óta közkívánalom tárgyát képezett territoriális berendezés megvalósítását s a hadsereg magyar részének némely tüzer- és vadász-csapattal való kiegészítését, másfelől a tartalékosoknak részleges mozgósítás alkalmával a harci szolgálatról való megkímélését valósítja meg. Két törvény a honvédség harczképességének emelésére s fejlesztésére vonatkozik. Az egyik által a honvédség legérezhetőbb baján, a tisztek hiányán lesz segítve az 1873—1876. években besorozott egyévi önkényesteknek részint mint máris tartalékos tiszteknek, részint mint hadapródok és altiszteknek a honvédséghez való haladéktalan áthelyezése által, addig is, míg az e baj állandóbb orvoslására újabb törvényeink által nyújtott eszközök teljes mértékben hatni fognak. A másik a honvédségi Ludovika akademiát alakítja át, olyképen, hogy

abban a tisztképzésre előkészítő tanfolyam megszűnik, ellenben létesítetik a tetteges állományú tisztek kiképzésére egy teljes tanfolyam, melyben 14—16 éves korú, s körülbelül 4—5 középiskolai osztályt végzett ifjak a honvédség számára hadapródokul képeztetnek ki, hogy majd kilépvén a szolgálatba, a honvédség tisztii állományának számát neveljék. Midőn ezáltal a Ludovika-akademia egy tökéletes honvédtiszti nevelő- és képzőintézeté fejlesztetetik, egyúttal egy más előny forrásai is megnyílnak, a mennyiben lehetővé válik az akadémia alapítványi jövedelmeinek teljes fölhasználása.

Végül még némely különösen közgazdasági jellegű törvényre kell reflectálnom.

Ide kell soroznom az új vadászati törvényt is, mert bár ez rendőri jellegű is, annak egész conceptiójában határozottan a közgazdasági szempontok dominálnak s intézkedései közgazdasági érdekekre, a vadállomány mint nemzetvagyonii tényező kiméltetésének s a szakszerű vadtenyésztés emelésének érdekére vannak, mint alapra fektetve. Ezen szempontok indokolják és magyarázzák ama nagyobb korlátozásokat is, melyeknek e törvény vadászati tekintetben a tulajdonjogot, összehasonlítva az előbbi törvénnyel, aláveti.

Ennél általánosabb fontoságú és érdekű az uzsora törvény, mely hosszú vajadás után a folyó évben megalkottatott s melynek dispositiói általán a káros hitelügyletekre és a koresmai hitelre is kiterjednek. E törvény célja az általánosan hangoztatott kivánságnak megfelelően s mondhatni, egy újabban Európaszerte mutatkozó áramlatot követve, részint magánjogi korlátozó rendszabályokkal akadályozni meg különösen a tudatlanok, tapasztalatlanok és könnyelműeknek adósságaik összehalmozódását és vagyonukból való kiforgatását, — ide vonatkoznak a koresmai hitelt, a kamatlevélés idejének megrövidítését tárgyazó intézkedések, stb. — részint büntetéssel sujtani az uzsorát, mint erkölestelen s mások vesztére vezető cselekményt és ezáltal ezen társadalmi és gazdasági baj csökkentésére hatni. E törvény alapeszméje az országgyűlésen majdnem általános helyesléssel talákozott, élenkebb és nagyobb discussióra csak a kamatmaximum és az uzsora hivatalbóli üldözésének kérdése szolgáltatott okot. Az utóbbi a főrendek egy módosítványának elfogadása útján nyerte kielégítő megoldását; az előbbire, a kamatmaximumra nézve meggyőződésem szerint a törvénynek az eredeti javaslattal megegyező álláspontja helyes; e szerint az uzsora vétségének ismerve mások szorultságának vétkes fölhasználásában s azok megkárosításában rejlik, nem pedig bizonyos kamatláb túllépésében. A magánjogi kamatmaximumot törvényeink már megállapítják, a mennyiben a 8%-nál magasabb kamattól a jogsegélyt megvonják; az új uzsoratörvény azonban büntetőtörvény és a büntetendő cselekmény kriteriuma egy bizonyos kamatlábnál nem kezdődhetik; itt nincs más mód mint a mérlegelést és megállapítást a bíróra bízni, mert egy örökké mozgó és változó büntetőjogi kamatmaximum, a melynek értelmében például az osztr.-magyar bank kamatlábnak változásai szerint különben ugyanazon viszonyok és ugyanazon kamat mellett holnap büntetendő cselekmény volna, a mi ma nem az, — az ily maximum még kevésbbé volna zsinórmértékül elfogadható, mint az állandó maximum. Egyébiránt mondanom sem kell, hogy az új uzsoratörvénytől, bármennyire kívántuk is létrejöttét, csodákat várunk nem szabad; gyökeresen orvosolni a bajt csak a műveltség általánosabb emelkedése, a solid és olcsó pénzforrások elterjedése és a jó gazdálkodás fogja; erre fog törekedni az állam, erre kell törekednie a társadalomnak.

Az uzsoratörvényhez sokban hasonlít az, mely a részletjegyzlet szabályozásáról szól; ez is némi korlátozása a gazdasági szabad forgalomnak a létező társadalmi és közgazdasági bajok orvoslása, a család megnehezítése, a járatlanok és tapasztalatlanok érdekeinek megóvása céljából. Szándékosan soroltam együvé e tárgyakat és szándékosan hagytam azok említését előadásom végére, mert t. Választóim engedelmével néhány rövid

észrevételek kívánok azokhoz fűzni azon irányzatra nézve, melyhez különösen e törvények közeledni látszanak, a melynek általok egy indokolt concessió tételét.

A politikai élet mozgalmi t. Választók sokban hasonlítanak a tenger ama periodikus jelenségeihez, a melyeket árnyak és apályok nevezünk; ennek okait fürkésznél a philosophia feladata, de a tényre számolniok kell a politikusoknak. Látjuk, hogy bizonyos eszmék és elvek ma nem bírnak azzal a varázserővel, a melylyel tegnap bírtak, és holnap talán ismét visszanyerik azt. Mi magyarok, de velünk együtt több más európai állam is előbb 1848-ban, azután ismét a 60-as évek végén, hogy helyreállítsuk elmaradásunkat, sok új elvet és szabadelvű intézményt léptettünk életbe, a melyek ugyan összhangban voltak a korszellemmel és nemzeti aspiratióinkkal, de a melyeket mégis épen a korszellem sürgető hatása alatt némileg rögtönözve s majdnem minden átmenet nélkül kellett életbe léptetni; azt akkor nem vehettük észre; időnk sem volt rá; lelkesült kort élünk, a nagy reformok, nagy elvek korát, a mikor az emberek kicsinyes nehézségekkel nem törődtek; a lelkesültség optimizmusában elhittük, fájdalom azt is, hogy ezen reformok megtörté- tételét mindent megtettünk s hogy ezután minden bajnak önmagától kell megszűnnie, minden jónak önmagától bekövetkeznie. Ez azonban meg nem történt. A lelkesedés ünnepi mámorá szétfoszlott, helyébe jöttek a munka egyhangú köznapjai, a nagy alkotások sorában egy időre hézag állott be, következett a részletek szorgalmas kiépítése, az apró nehézségek lassú leküzdése. Most azt látva, hogy daczára modern és szabad intézményeinknek, a bajok még sem szűntek meg, ellenben munkára és küzdelemre tovább is szükség van, kimerültség, csalódás vett rajtunk erőt s számosan elkezdik hibáztatni azokat az intézményeket, a melyekért annak idején annyit lelkesültünk, sőt kezdenek hangok emelkedni, a melyek legjobbnak vélnék, ha mindent visszavinnék oda, a hol 50 esztendő előtt volt s ott kezdenék újra a munkát, most már — szerintök — óvatosabban és okosabban. Nem akarom közelebbről jellemezni ezt az irányzatot, nyilvánul az mai nap mindenféleképen, és senki sem tagadhatja, hogy mai nap politikai életünkbe olyan motívumok és szenvedélyek kezdtek már belejátszani, a melyekről csak 10 év előtt el se hittük volna, hogy létezhetnek.

Mi ebből a tanulság? Azt hiszem, az a párt, a melyhez tartozni szerencsém van s a kormány, melyet támogatunk, már kivonta belőle a consequentiát és követi azt politikájában.

Minden reális politikának feladata, folytonosan figyelembe venni a nemzet valódi szükségleteit s azoknak megfelelni igyekezni; e tekintetben áll az, hogy egy teoriának, egy elvnek, még a legmagasabb szintű is alárendelni egy nemzet sorsát, jövőjét nem szabad, mert nem a nemzetek vannak az elvek kedvéért, de az elvek a nemzetekért. De t. Választók, midőn ezt elismerem, azt kérdelem, hogy hát mi érlelte meg azokat az elveket, a politikai, jogi, közgazdasági szabadelvű institutiókat, melyeket a negyvenes és hatvanas évek nálunk is életbe léptettek? nem-e a nemzetek tapasztalata, közhaja, az áldozatok elfolyt vére, drága emlékü harcok és örökbecsű alkotások? Ha mi most egy-egy elmuló napi áramlat kedvéért, azért mert minden várakozásunkat mindjárt teljesítve nem látjuk, készek volnánk, úgy mint néhány túlzó kívánná, — azokkal a magasabb elvekkel azonnal szakítani, azokat egyszerűen afféle elavult teoriákként a tűzbe dobni; ha azért, hogy a szabadság és egyenlőség kinövésaitől meneküljünk, magát a szabadságot és egyenlőséget eltörölni: félek, sőt biztosnak tartom, hogy egy napon még egyszer követelnék tőlünk a tandíjat, a melynek fejében amaz elveket, melyeket ma néhányan annyira szeretnénk felejteni, megtanultuk.

Én tehát kiindulva nemzetünk valódi szükségleteiből és szem előtt tartva politikai életünk gyakorlati céljait, helyeslem és elfogadom azt a mérsékelt, józan, óvatos politikát, mely megmarad a szabadelvű alapon, a melyen egész politikai és gazdasági szervezetünk nyugszik, csak a valóban megerített reformokra határozza el magát, és igyekszik

ott, hol szabadelvű előhaladott intézményeink és némileg hátramaradott viszonyaink között ellentét áll fenn, ezt az ellentétet jótékonyan kiegyenlíteni azáltal, hogy intézményeink élet, merevségét, hol kell enyhíteni, mérsékli. De mindennél a cél csak az lehet, hogy viszonyaink lassankint belenőjjenek, beléfejlődjenek a szabadelvű, a modern keretbe, nem az, hogy ez a keret zsugorodjék össze s nyerve vissza régi állapotát. Mert meggyőződésem szerint mi úgy politikai mint gazdasági életünkben sem meg nem állapodhatunk, sem vissza nem térhetünk többé, — nekünk csak haladnunk lehet vagy elvesznünk.

Midőn a politikai életet mintegy a háttérből mozgató, még inkább vajudó mint külsőleg alakot nyert irányzatokról beszélek, legyen szabad azzal az őszinteséggel, a mely talán eddigi nyilatkozataimban sem hiányzott, rátérnem egy másik, a most említett némileg összefüggő, nem kevésbé figyelemre méltó jelenségre.

Mutatta a középiskolai törvény feletti vita, de mutatták más tünetek is, hogy mai nap vallás, egyház, felekezet kiváló erejű politikai factorok és motorok, fokozottabb mértékben mint csak néhány évvel ezelőtt; az egész vonalon, hol egyház és állam, vallás és politika érintkeznek, nemcsak nálunk, de majdnem Európaszerte bizonyos forrongás, mozgalom, leplezett vagy nyílt törekvések mutatkoznak, melyeket pedig ezúttal az állam részéről olyan rendszabályok és tettek, a minők a 70-es évek kulturharczait megelőzték, nem provocáltak.

E jelenség egyrészt meglepésünkre szolgálhat, de másrészt óvatosságra int. Melegedésünkre szolgálhat, mert a ki úgy van meggyőződve mint én, hogy vallás nélkül társadalom és állam nem létezhetik s hogy az egyháznak minden időben és minden körülmények közt fontos hivatása van és lesz a társadalomban és az államban, az ama tendenciákkal szemben, melyek a tudomány újabb vívmányait félreértve vagy túlbcsúlva, a vallás szerepét befejezettnek akarták tekinteni, e jelenséget mint intő szót csak meglepéssel fogadhatja.

De óvatosnak kell mégis e mozgalmakmal szemben lennünk, mert van a felekezetiesség egy neme, melynek semmi köze a vallásossággal és van egy bizonyos türelmetlen és túlzó törekvés, mely korrall, viszonyokkal, állammal és haladással nem számolva, csak akkor vél a vallás és egyház ügyének szolgálatot tehetni, ha amazokat mind megtámadja és csatlakozik épen ahhoz a reactionárius áramlathoz, melynek jeleit és irányát az imént jeleztem.

Én ezt hiszem, hogy egyetlen egy hazánkbeli egyháznak jól felfogott érdeke sem kívánhatja meg, hogy hívei a reactió szolgálatába álljanak; a magyarországi egyházak mindegyike eddig fényesen érdemesült nemzeti haladásunk, művelődésünk előmozdításában és épen a szabadság intézményeinek, a türelemnek s a demokratikus eszméknek terjesztésében, ezek most is és ezentúl is legmegbízhatóbb szövetségeik. De bizonyos tekintetben egyházaink nehéz és válságos helyzetben látják magukat. A protestáns egyház — mint a középiskolai törvényre vonatkozólag említettem, — kellenéni tovább és élénkebben őrizte meg a hosszú elnyomatás, az ellenséges támadások által felkeltett susceptibilitását az állam minden követelményei iránt. A katolika egyház helyzete még sokkal visszább; uralkodó szerepét legalább a régi értelemben nem gyakorolhatja többé, mióta államunk nem kizárólag katolikus állam már, s maga körül más egyházakat látott kifejlődni és megerősödni, melyek csekélyebb külső hatalommal ugyan, de belső életükben nagyobb önállósággal bírnak; önkénytelenül ébredt föl itt egy kettős és nehezen összeegyeztethető törekvés: a régi hatalmi helyzet előnyeinek megtartása és a többi egyházakéhoz hasonló autonomikus jogkör szerzése.

Én t. Választók e kérdést közéletünk egyik legfontosabb és legnehezebb kérdésének ismerem és nemcsak képviselői hivatásomnál fogva, de mint a katolikus egyház hű tagja is meleg érdeklődéssel nézek e kérdés megoldása: a katol. egyház helyzetének végleges rendezése elé. Működésem egyik leg-

kiválóbb feladatának ismerem — és úgy hiszem, hogy ezt nekem mint katolikusnak senki rossz néven nem veheti, — e kérdés kielégítő megoldását erőmtől telhetőleg előmozdítani, egyházam érdekeit és jogait védeni és érvényesíteni, mire nézve némi hatáskört már most nyújtott nekem azon kinevezés, melyben Ő Felségének mint egyházi fővédőnek kegyelme folytán nemrég részesültem.

De ezen érdeklődésem és vágyam nem vakíthat el annyira, hogy ne lássak két tény, melyeket constatalni e helyen is kötelességemnek tartom. Az egyik az, hogy bár a katol. egyház jelenlegi helyzetében tagadhatatlanul bizonyos ellenmondás van, és észlelhetők benne hátrányok más egyházak szervezetével szemben, a katol. egyház jelen állapotában is oly megdönthetetlen hatalom, miszerint az elnyomatásáról, teljes jogtalanságáról hangoztatott panaszok valódi értelemmel nem bírnak, s a támadások, melyek a katolikus érdekek nevében a jelenlegi kormány és pártja ellen intézettek, teljesen indokolatlanok.

A másik tény az, hogy miután a katolikus egyház helyzetének, viszonyainak rendezése módját mindenekelőtt okvetlenül ezen egyháznak magának a maga kebelében, úgyszólván önmagával kell tisztába hoznia, s erre nézve senki sem állíthatja, hogy már eddig minden tényező között, kielégítő megegyezés és megállapodás jött volna létre, én e kérdés tárgyalásában katol. részről a talán túlbuzgalomból eredő türelmetlenséget, az indokolatlan bizalmatlanságot saját hitsorsosaink iránt, az ellennézetüket gyanúsítását és denunciacióját és ezáltal a mindenekelőtt kívánatos egyetértés és bizalom aláadását a cél, az ügy tekintetében a lehető legveszélyesebb s leginkább elhibázott eljárásnak tartom.

Befejezem t. Választók előadásomat abban a reményben, hogy midőn oly kérdéseket is érintettem, melyekre nézve tudom, hogy mai nap legkönnyebb félreértetni és megtámadtatni, e nyilatkozataimat a t. Választók eléggé indokoltaknak fogják tekinteni.

Általán ez ülészakról is elmondhatom, miszerint benne ritkán adatott nekem alkalom, az ily érdekek elől kitérni, sőt igazán megvallom, nem is igyekeztem kitérni előlük.

Hallgatni, a hol a hallgatás opportunus, és beszélni, a hol tudjuk, hogy a beszéd tetszik, ez lehet kényelmes és üdvös taktika, de ez nem az én törvényhozói taktikám. Bevallom őszintén — ez lehet hiba is, erény is, — lelkem mélyéből gyűlölöm az olcsó népszerűséget.

Én épen az oly sajátságos, susceptibilis, hogy úgy mondjam ideges korszakban, minő a mienk, melyben a közélet fölött uralkodó összes fogalmak átalakulóban és forrongásban vannak, meg is kívánom, követem is a nyílt föllépést, az őszinte szót. Lehet az álláspont, melyet elfoglalok, az irány, melyet követek, jó vagy rossz, de én lelkem és meggyőződésem egész erejével lánczolóan magamat hozzá és hitem az, hogy ezen úton csekély erőmmel hazám javát munkálom; mindig előttem lebegnek J. St. Millnek ama gyönyörű szavai, hogy egy ember, kinek hite, meggyőződése van, olyan socialis hatalom, mint 99 olyan ember, a kiknek csak érdekeik vannak.

De van még egy más körülmény is, a mely elveim szilárd követésében megerősített. Nem tudom, más képviselők mint érznek e tekintetben, de nekem úgy látszik, hogy én közttem és az én t. Választóim között félreértés és meghasonlás egyáltalán elő nem fordulhat. Nem mintha nézetemnek, szavaimnak olyan universális meggyőző erőt tulajdonítanék — korántsem! De tudom, hogy azok, a kiknek most beszámoltam, nem a látszat után ítélnék és tetteim, szavaim felett igazságosan bíraskodnak. És még egyebet is tudok. Azokat az elveket, melyek polit. pályámon vezérelnek, itt, e közönség körében szíttam magamba, itt vésődtek be azok elmémbe, kedélyembe; átérzem azon élet lüktetését, a melynek soká részese voltam, enyémnek vallom azokat az eszméket most is, melyek szolgálatában itt állottam. Érzem és tudom, hogy bárhová vezessen a sors, eszméim, törekvéseim, egész politikai lényem itt gyökerezik és itt fog mindig gyökerezni! T. Választóim bizalma — az én legnagyobb és legszebb jutalmam, ha ugyan jutalomra valaha méltó leszek, — egyúttal lelkiismeretem szava: a mig azt bírom, addig tudom, hogy önmagamhoz hű maradtam.